

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 96

София, сбота, 11 юний

1932 г.

100. заседание

Срѣда, 1 юний 1932 г.

(Открито отъ председателя А. Малиновъ въ 16 ч. и 35 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . .	2121	дѣлието и държавнитѣ имоти. (Продължение разискванията) . . .	2121
Законопроектъ за измѣнение на търговския законъ. (Предложение на народнитѣ представители Д. Дрънски и Х. Родевъ) (Съобщение) . . .	2121	Случка. Изключване народния представителъ П. Напеговъ за три дни за непристойно държане къмъ министъръ-председателя . . .	2137
Бюджетопроектъ за разходитѣ презъ 1932/1933 финансова година по Министерството на земледелието . . .		Дневенъ редъ за следващото заседание . . .	2141

Председателъ: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Ангеловъ Иванъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бояджиевъ д-ръ Атанасъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бръшляновъ Цоню, Буровъ Атанасъ, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Гаговъ Петъръ, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Гуревъ Василъ, Дековъ Петко, Деневъ Андрей, Деневъ Панайотъ, Димовъ Вергилъ, Димитровъ Захари, Дойчиновъ Стефанъ, Драгойски Иванъ, Икономовъ Андрей, Илиевъ Илия, Йонетовъ Георги, Йотовъ Никола, Казанаклиевъ Георги, Калфовъ Христо, Каракашевъ Никола, Коевски Василъ, Косевъ Костадинъ, Костовъ Георги, Кулевъ д-ръ Тодоръ, х. Лековъ х. Андрей, Лоловъ Сава, Маджаровъ Рашко, Мартуковъ Алекси, Молловъ Янаки, Мустафовъ Али, Найденовъ Никола, Нейчевъ Адамъ, Орозовъ Александъръ, Панайотовъ Петъръ, Петровъ Никола, Пъдаревъ Никола, Радевъ Георги, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Статевъ Христо, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Христовъ Димитъръ, Чернооковъ Георги и Чирпанлиевъ д-ръ Никола)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Коста Лулчевъ — 1 день;
На г. Никола Томчевъ — 2 дена;
На г. Иванъ Лѣкарски — 1 день;
На г. Петъръ Фенерковъ — 1 день;
На г. Георги Говедаровъ — 1 день;
На г. Тодоръ Тонковъ — 1 день;
На г. Константинъ Косевъ — 3 дни;
На г. д-ръ Кънчо Милановъ — 4 дни и
На г. Георги Костовъ — 4 дни.

Народниятъ представителъ Господинъ Лоловъ се е ползувалъ съ 34 дни отпускъ. Моли да му се разреши допълнително 5-дневенъ отпускъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши на народния представителъ г. Господинъ Лоловъ 5-дневенъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Андрей Пеневъ се е ползувалъ съ 41 дни отпускъ. Моли да му се разреши допъл-

нително 4-дневенъ отпускъ по болестъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши на народния представителъ г. Андрей Пеневъ 4-дневенъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ се е ползувалъ съ 31 дни отпускъ. Моли да му се разреши допълнително 1-дневенъ отпускъ по домашни причини. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши на народния представителъ г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ 1-дневенъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Александъръ Орозовъ се е ползувалъ досега съ 52 дни отпускъ. Моли да му се разреши допълнително 5 дни отпускъ по домашни причини. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши на народния представителъ г. Александъръ Орозовъ 5-дневенъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило предложение отъ народнитѣ представители Димитъръ Дрънски и Христо Родевъ за измѣнение на търговския законъ. Това предложение е подписано отъ нужното, предвидено въ чл. 109 отъ конституцията, число народни представители. Ще се напечати, раздаде на г. г. народнитѣ представители и постави на дневенъ редъ. (Вж. прил. Т. I, № 81)

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година — бюджетопоекта на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Бюджетопоектътъ, който ни е представенъ за разглеждане, има извънредно голѣмо значение и народното представителство ще трѣбва да го разгледа съ всичката сериозностъ. Но изглежда като-че-ли не се проявява интересъ отъ страна на народното представителство къмъ този бюджетопоектъ.

А. Стоевъ (з): Снощи повече от 100 души бяха тукъ до 12 ч. Ако така ти е написано, то е другъ въпросъ.

А. Аврамовъ (з): Бюджетопроектътъ на Министерството на земледелието е бюджетопроектътъ надъ всички бюджетопроекти, бюджетопроектътъ на държавната машина и, ако мога така да се изразя, алфата и омегата за тая страна. (Оживление) Отъ бюджетопроекта, който е представенъ на нашето внимание, ще зависятъ бюджетопроектите на всички останали министерства и затова той трѣбва да бъде разгледанъ съ по-голямъ внимание и по-голямъ интересъ отъ всѣки народенъ представителъ. Ние се интересуваме отъ селянина-земледѣлецъ само тогава, когато дойде денятъ на избора, а когато дойде време да се кове неговата съдба въ Парламента, съ малко внимание и съ малко интересъ се отнасяме.

Г. г. народни представители! Човѣкъ, като проследи всички бюджети, ще дойде до заключение, че на бюджета на Министерството на земледелието презъ всичките управления се е гледало мащенски; не се е гледало като на бюджетъ, който дава ресурситѣ за всичките останали министерства, не се е гледало като на бюджетъ, който крепи устоитѣ на държавата.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Димитъръ Христовъ бѣше изхвърленъ, защото искаше да бѣде две майки за този бюджетъ.

А. Аврамовъ (з): Азъ не ща тукъ да говоря за цифри и за туй какъ прирастътъ на населението отегчава положението и какъ земята се намалява отъ день на день.

И. Симеоновъ (д): Г. Аврамовъ! Земята не може да се намалява.

А. Аврамовъ (з): Прирастътъ на населението се увеличава, . . .

И. Симеоновъ (д): А, то е друго нѣщо, но ти не трѣбва изъ единъ пѣтъ да казвашъ, че земята се намалява.

А. Аврамовъ (з): . . . а земята се намалява срѣдно на глава, г. Симеоновъ. Това трѣбва да го разберемъ и да имаме куражъ да го кажемъ открито. Не искамъ да ме закачатъ, защото и азъ не съмъ Ви закачалъ.

И. Симеоновъ (д): Ще те оставимъ свободно да си прочетешъ речта.

А. Аврамовъ (з): Това сж явления, които трѣбва да се констатира и въз основа на всичко онуй, което е днесъ, ще трѣбва да кажемъ нашата тежка и отговорна дума.

Презъ 1888 г., при едно население отъ 2.880.000 души, сж се падали на квадратенъ километъръ 294 души, а презъ 1931 г., при едно население отъ 6 милиона души, на квадратенъ километъръ се падатъ 58-52 души. Тѣй че отъ тукъ се вижда, какъ земята си остава сжщата, а населението расте. Въ 1897 г. е имало 546.084 стопанства, а въ 1929 г. сме имали 734.191 стопанства. Оттукъ се вижда какъ върви ръстътъ на стопанствата. Отъ 1897 г. до 1908 г. стопанствата отъ 300 декара надолу се разпадатъ по групи отъ по 10, 20, 30 декара. Стопанствата отъ 30—50—100 декара сж се затвърдили, и въ настоящия моментъ като-чели най-здрава опора на земледѣлска България сж именно тия стопанства — отъ 50—100 декара.

Въ България има работна земя всичко 45.965.013, а съ парекендетата, 292.856, всичко 46.257.869 декара земя.

Ако вземемъ да провѣримъ стопанствата, ще видимъ, че стопанствата отъ 200 декара нагоре не сж рентабилни и не отговарятъ на днешните условия на земледѣлска България.

Не ще ви цитирамъ колко рала, колко плугове и въобще колко машини има вложени въ земледѣлските стопанства въ България, но ще ви кажа числото на ралата, които още съществуватъ, за да имате предъ видъ, че тѣ трѣбва да се изпратятъ въ музентѣ и замѣнятъ съ плугове.

А. Буковъ (з): Нѣма да стигнатъ музентѣ за тѣхъ — толкова сж много ралата!

С. Патевъ (з): Димитъръ Христовата работа!

А. Аврамовъ (з): Азъ ще дойда да кажа и за Димитъръ Христовите плугове.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Дълбоката оранъ!

А. Аврамовъ (з): Въ България броятъ на ралата е 453.031, или на 100 домакинства се падатъ 41-20 рала, а плуговетъ сж 314.014, или на 100 домакинства се падатъ по 28-56 плугове.

Н. Гашевски (д): Това е стара статистика.

А. Аврамовъ (з): Не е стара.

Министъръ Д. Гичевъ: Отъ коя година е?

А. Аврамовъ (з): Отъ 1931 г.

Министъръ Д. Гичевъ: Отъ 1931 г. статистика нѣма. (Смѣхъ)

А. Аврамовъ (з): Отъ 1926—1931 г. Г. г. народни представители! Не знамъ, ако данните на тая статистика не сж вѣрни, сигурно не сж вѣрни и данните на учреждениято, откъдето сж дадени.

Министъръ Д. Гичевъ: Откъде?

А. Аврамовъ (з): Отъ Министерството на земледелието. Това нѣма какво да се оспорва. Ние вѣрваме на тѣзи статистически данни и затуй говоримъ върху тѣхъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Данните може да сж вѣрни, но погрѣшно сж преписани! (Смѣхъ)

А. Аврамовъ (з): Азъ не искамъ да полемизирамъ съ г. Ачковъ, защото надали знае какъ се оре, какъ се държи плугътъ и ралото и какъ се върѣга добитѣкъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Вѣрно е, селска нива не съмъ оранъ!

А. Стоевъ (з): Той е тютюнджия.

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Азъ ще разгледамъ бюджетопроекта на Министерството на земледелието такъвъ, какъвто си е, съ целъ да видимъ, какъ е упражняванъ бюджетътъ на това министерство презъ последните 8—10 години, за да направя своето заключение какъвъ бюджетъ трѣбва да имаме днесъ. Вие знаете, че въ 1922/1923 г. Министерството на земледелието се управляваше отъ Оббовъ. Тогава стопанска България намѣри изразъ на своята стопанска политика, която започна да се прилага, обаче дойде 9 юний и тая политика не се продължи. Девеююнското правителство не води следъ това въ земледѣлска България такава политика, каквато трѣбва да се води, и затова ние днесъ сме изпаднали предъ печаленъ фактъ.

Какъ се гледаше на Министерството на земледелието презъ сговористкия режимъ? Азъ ще си послужа тукъ съ известни цифрови данни, за да кажа какъ тѣ сж гледали на всичко онова, което е земледѣлско. Известно е, че следъ преврата се изредиха редъ министри отъ сговориститѣ да управляватъ Министерството на земледелието и всички тѣ като-чели сж магическа прѣчка искаха да заставятъ селянина да работи така, както на тѣхъ уйдисваше. Но какво може да се направи тамъ, кждето всичко зависи отъ влиянието на природата? Колкото и да се мѣчеха сговориститѣ да прокаратъ своята политика, различна при управлението на разнитѣ министри, не можахъ, първо, за това, че не координираха своите действия и, второ, за това, че не можешъ да се наложишъ на природата. Почна се съ рационално обработване на земята, почна се съ дълбока оранъ, почна се съ снабдяване населението съ машини и земледѣлски инвентаръ. Какъ се снабдяваше населението съ земледѣлски инвентаръ, вѣрвамъ, на всички е известно. Снабдяваше се населението съ земледѣлски инвентаръ тамъ, кждето можеше Сговорътъ да се закрепни на властъ и да получава гласоветѣ на селянитѣ. Типични случаи има колкото искате. Въ нашата околия, напр., има едно село, кждето единствено можеше да се направи такива опити, защото тамъ само могатъ да се правятъ такива опити, които трѣбва да се правятъ. Но следъ единъ изборъ, когато се оказа, че селото е опозиционно настроено къмъ Сговора и не даде гласоветѣ си за него, веднага се дава заповѣдъ да имъ се иззематъ всички машини и всичкия земледѣлски инвентаръ. Защо? Защото било опозиционно настроено къмъ Сговора. Казваме на тамошния агрономъ: „Донесете до вашия министъръ и му кажете, че е заблуденъ; кажете му, че въ това село най-добре могатъ да

се правят опити". Агрономът, обаче, казваше: „Не мога да направя това, защото още не съм навършил време за пенсия и, ако донеса това, което искате, ще ме уволнят". И какво мислите, г. г. народни представители, стана? Взеха този земеделски инвентар от това село и го дадоха на друго, послушно село, на едно село, което дава гла-советъ си за Сговора. Както виждате, земеделската поли-тика, която водеше Сговорът, не я водеше, за да се по-добри халът на селянина. Всичко беше само да се хвърли прахъ въ очитъ на селянина, да се каже, че има кой да мисли за неговия халъ.

А. Буковъ (з): Съ него сж кокетирали политическитъ партии.

А. Аврамовъ (з): Населението, обаче, отъ това село не захснъ да отговори на тая политика на Сговора. То си купи машини и земеделски инвентаръ и днесъ си работи така, както тръбва.

Министърът на земеделието тогава, Янаки Молловъ — толкова ученъ човѣкъ, професоръ е — взе, че опре-дѣли денъ на залесяването — кой мислите? — 15 априлъ! Опредѣли 15 априлъ за денъ на залесяването, защото той е ученъ човѣкъ и знае кога тръбва да се засаждатъ дръв-чета! Когато се опредѣли този денъ, като денъ за залеся-ването, дръвчетата едва ли не бѣха цвѣнали. Замѣстникътъ на Янаки Молловъ, пакъ министъръ отъ Сговора, обяви празникъ на земята . . .

Д. Ачковъ (нац. л. о): Той бѣше третиятъ.

А. Аврамовъ (з): . . . празникъ на култиватора и т. н. Мислѣха си, че като обявяватъ празникъ на земята, праз-никъ на култиватора, българскиятъ земеделецъ ще из-лѣзе на добъръ край. Но друго е да говоришъ, друго е да работишъ. Празници много, но празниците създаватъ гладни стомаси.

Какъ се набавяше земеделски инвентаръ на население-то, на васъ е известно. Вие знаете, какъвъ земеделски ин-вентаръ му се набавяше — инвентаръ, който не подхож-даше на мѣстнитъ нужди на населението; инвентаръ, който и до днесъ стои изъ земеделскитъ банки, или нѣкъде забутанъ изъ селскитъ кооперации. Доставяха се ваяци, неподходящи за нашитъ мѣстности, доставяха се плугове, сжщо неподходящи за нашитъ мѣстности, доставяха се грапи, редосѣялки и другъ инвентаръ, земеделски съвива, които не подхождаха за нашитъ условия. Но имаше управ-ници, които казваха: „Да набавимъ на селянина инвентаръ, за да може той да пори земята, да оре по-дълбоко", не, разбира се, за да може да създаде добро свое земеделско стопанство, а за да изкара нѣщо повече, та да напълни чужди джобове — джобове толкова дълбоки, че 50 години, откакъ се е освободила България, не могатъ да се напъл-нятъ.

Дойде се до подмѣтката на стърнищата. Ние знаемъ какъ се подмѣташе стърнището. Ожъналъ човѣкътъ, иде частъ, когато тръбва да дигне снопитъ да вършее. Дохожда, обаче, стражарътъ, дохождатъ отъ общината и му казватъ: „Не, не може да вършеешъ, нѣма да возишъ, а ще подмѣ-ташъ". Какъ ще подмѣташъ, когато преди всичко приро-дата не ти позволява и когато е суша? Подмѣтането на стърнището се върши, когато дойде подходящо време, следъ като вали дъждъ. Той, обаче, биваше застаенъ и изпитваше селянинътъ мъка въ душата, но не можеше да реагира.

Измѣни се законътъ за трудовата поземелна собствено-сть. Навремето тоя законъ се създаде не съ цель да се разо-ратъ селскитъ мери, а да се отнематъ земитъ на голѣмитъ чифликчи, на ония, които никога не сж знаели границитъ имъ, и да се раздадатъ на малоимотнитъ и безимотнитъ. Следъ 9 юний, обаче, нѣкои голѣми, интереситъ на които бѣха засѣгнати, създадоха новъ законъ. И стана обрат-ното: върнаха имотитъ на чифликчинитъ, на тѣзи чифлик-чи, които не знаеха границитъ на своитъ имоти, отнеха ги отъ ония, на които бѣха дадени и които пазиха гра-ницитъ на държавата презъ войнитъ. И не стига това — но ги и задължиха да плащатъ данъка и наемъ на тѣзи земи, които сж работили.

А какво стана въ замѣна на всичко това?! Разработиха се масово селскитъ мери. Разработиха се селскитъ мери, за да се хвърли прахъ пакъ въ очитъ на българския селянинъ и за да дойде катастрофата — унищожението на скотовѣд-ството на българското село. Разработиха се всички мери и положението дойде до тамъ, че ако селянинътъ има една крава, тръбва да я гледа на оборъ; ако има петъ овци, тръбва да ги продаде и всичкитъ му добитѣкъ, който

презъ лѣтния сезонъ тръбва да бжде на паша, да стои вър-занъ — както е вързанъ и въ този моментъ — на ясла. Премина се отъ отглеждането на добитѣка на полето къмъ яхърното му отглеждане. Резултатътъ какъвъ е? Отъ то-гава вие имате заболяване на добитѣка, отъ тогава имате появата масово на туберкулозата, както въ впрѣгатния, така, особено, въ млѣчния, доенъ добитѣкъ.

Но, каза се, грижата на сговористското управление къмъ селото не се спрѣ само до тукъ. Тя отиваше и по-нататкъ. Каза се: дайте да модернизираме селото, сега пакъ въ друго отношение — дайте да му строимъ добри свинар-ници, добри кокошарници, добри яхъри, добри торища и т. н. И вие, г. г. народни представители, които сте отъ се-лата, и ония отъ васъ, които не сж отъ селата — нека да отидатъ да видятъ — знаете какво е положението. Разо-ралъ мерата, унищожилъ скотовѣдството, нѣма вече до-битѣкъ — ще му създаватъ торища! Стронха свинарници, кокошарници, правиха всичко възможно, само и само да могатъ, изчерпвайки държавната хазна, да облагодетел-ствуватъ своитъ партизани. И печални сж фактитъ. Днесъ вие ще видите въ свинарницитъ и кокошарницитъ да се туря плѣва или слама, но нѣма да видите нито една ко-кошка, нито едно прасе затворено тамъ.

Ето, г-да, прелестното и голѣмото разбиране по земе-дѣлието на министритъ отъ сговористския режимъ. Създа-доха се изкуствено свинеѣдци, птицеѣдци, но тръбва да се знае, че изкуственото си остава изкуствено и че то ни-кога не може да напредне и никога нѣма да даде реални резултати.

Отиде се и по-нататкъ въ голѣмитъ грижи къмъ се-лото — позволи се да се внесе въ България и сръбско жито. Ето ти една голѣма грижа на сговористското упра-вление къмъ българския селянинъ! Какъ нѣма да му бжде признателенъ българскиятъ селянинъ за това! Вие знаете, че съ вноса на сръбското жито положението на селянина-стопанинъ въ България се влоши и отъ това тежко поло-жение той не може да се спаси.

Г. г. народни представители! Казахъ, не искамъ да го-воря много, но въ всѣки случай дълъгъ ми е да изтъкна тия недѣзи на миналото управление, за да има бждещото управ-ление предъ видъ, че грѣшкитъ не бива да се повтарятъ. И азъ виждамъ, че въ бюджетопоекта на Министерството на земеделието, както е наредъ, вече има тенденция за известно подобрене хала на земеделца. А останалитъ бюджетопоекти зависятъ отъ бюджетопоекта на Мини-стерството на земеделието.

Нѣкому може да се вижда чудно това, но на мене ни-какъ не се вижда чудно, защото така си е. Нѣма ли благо-денствие у земеделца, нѣма и въ селото, нѣма и въ държавата. Какво значи това? Значи, че замиратъ всички останали бюджети. И ето, затова нашето внимание къмъ бюджетопоекта на Министерството на земеделието тръбва да бжде много сериозно; и за да покажемъ, че действително сме земеделска България, ще тръбва да бж-демъ щедри къмъ него, къмъ всичкитъ разклонения на земедѣлието, за да можемъ да създадемъ благоденствие въ селото; а щомъ има благоденствие въ селото, ще има благоденствие и въ държавата.

Г. г. народни представители! Нагледъ земедѣлието е простъ занаятъ, но когато човѣкъ викне добре въ него, вижда, че той е много сериозенъ поминѣкъ. Селянинътъ тръбва да познава климатическитъ условия, тръбва да познава почвенитъ условия, тръбва да знае какво да сѣе, да умѣе да отглежда добитѣка и т. н. Значи, вие виждате, че селянинътъ е поставенъ при тежки условия да работи, самъ съ своитъ знания да се бори, за да преодолява всички неприятности, които му идатъ въ живота. Вие знаете, че земедѣлието не може изведнѣжъ, съ скокове да напредва. На това земедѣлие въ последнитъ 8 години се е гледало като на нѣщо чуждо и това е докарало хаосъ въ държа-вата. Така, вие виждате, какъ едно невнимание има лоши последици и какъ то докара стопанската криза, която е трудно да се лѣкува при празната кесия на селянина.

Скотовѣдството въ България, особено при разораването на меритъ, отъ денъ на денъ запада. Сvineѣдството отъ денъ на денъ запада. А и всички отрасли на земедѣлието западатъ, и не заради туй, че селянинътъ-земеделецъ нѣма интересъ къмъ тѣхъ, ами заради туй, защото сгово-ристското правителство въ своето 8-годишно управление не помисли за пазаритъ на земеделскитъ произведения и, като тѣй, пазаритъ сж загубени за насъ. Следователно, всичко онова, което селянинътъ произвежда, отива на без-ценица.

Днесъ едно агне струва 60—80 л., една овца — 150—200 л., една коза — 150—200 л., единъ добъръ чифтъ во-лове — 3—4—5.000 л., когато въ 1923/1924 г. единъ чифтъ

волове струваше 25—30.000 л., а единъ породистъ конь, който днесъ струва 2—3.000 л., тогава струваше 25—30—35.000 л. Е, пита се, какъ може селянинътъ по-нататък да прогресира? Изгубиха се пазаритъ и заради туй всичко, което произвежда селянинътъ, се продава на безценица. Нека днешното правителство обърне сериозно внимание на външните пазари, да намъри такива и да се започне отглеждане на добитъкъ, на свине, на птици и въобще на всичко онова, което селянинътъ може да произвежда и да продаде, за да стъпи той на краката си.

Азъ ще посоча онова, което мисля, че тръбва да се направи за въ бъдеще, за да може да се спаси българският селянин-стопанинъ отъ забатаченото положение.

Първо, правителството тръбва да се загрижи за хладилното дѣло. Вие знаете, че нашитъ животински продукти на чуждитъ пазари иматъ добра цена. И понеже при падането на ценитъ на зърненитъ произведения ние не можемъ да конкурираме съ тѣхъ на чуждитъ пазари, ще тръбва да направимъ трансформация въ земледѣлието, за да можемъ да се явимъ на чуждитъ пазари съ животински произведения, та да се сдобиемъ съ добри пазари. Въ днешния моментъ изходъ отъ положението не може да има, ако не обърнемъ погледитъ си къмъ хладилното дѣло. Ние тръбва да го нагодимъ къмъ това, което се изисква на чуждитъ пазари; а като уредимъ хладилното дѣло, вие ще знаете, че сме направили крачка напредъ за подобрене хала на селянина.

Тръбва да се даде по-голяма практическа подготовка на селскитъ деца, за да могатъ отблизо да се запознаятъ съ земледѣлието и отраслитъ му. Тръбва да се отворятъ подвизни училища за деци, защото вие знаете, че презъ време на войнитъ, когато селянинътъ отиде на бойнитъ полета да отстоява интереситъ на отечеството, селянката остана въ домакинството на своитъ слаби плещи да издържа семейството и да върши всичката домакинска работа. Тѣй че ние ще тръбва да дадемъ подготовка на селскитъ деца, за да има единъ по-добъръ, по-сносенъ животъ въ селото.

Азъ се обръщамъ къмъ г. министра на земледѣлието, да намъри у себе си сили и куражъ да изработи единъ законопроектъ за застраховка на всички земледѣлски култури въ България. Законътъ за застраховка противъ градушка и пр. не отговаря на нуждитъ на новото време. Въ земледѣлска България ще тръбва да бжде застраховано всичко, което произвежда селянинътъ — и земледѣлскитъ култури и добитъкътъ му — за да бжде той осигуренъ срещу различнитъ природни стихии. Вие знаете, че има измръзване, че има градушка, че има природни стихии, които никой не може да спре. Заради туй, непрѣмънно ще тръбва да има единъ законъ за обща застраховка на земледѣлскитъ култури.

Когато говоря за застраховка на земледѣлскитъ култури, азъ не ща да пропусна случая да кажа, че ще тръбва да се нагоди единъ общъ законъ за застраховка и на живота на селянина.

Данѣцитъ, които се взиматъ отъ селянина въ настоящия моментъ, тѣхъ не може и финансистъ да ги опредѣли колко сѣ. И като тѣй, азъ апелирамъ къмъ г. министра да има предъ видъ да се премахне поземелниятъ данѣкъ, който тормози цѣлото българско население, а не въ туй или онуй време да идва бирникътъ въ село да продава на селянитъ чергитъ, да имъ продава котлитъ, да имъ продава всичко, което намъри, за да вземе данѣка.

Земледѣлска България ще тръбва да обърне погледа си къмъ всички зеленчуци, които се произвеждатъ въ нашата страна. Тръбва да се създадатъ условия, да започне консервирането и изнасянето на тия зеленчуци, които се произвеждатъ у насъ, на външнитъ пазари. Нашата българска земя е плодородна, създава всички култури, обаче нѣма правителство, което да се загрижи за тия култури, да ги пригоди къмъ външния пазаръ и да ги изнася.

Ще тръбва да се създадатъ едни кооперативни млѣкарници. Вие знаете, че макаръ и да не е развито много млѣкарството въ България, все го има. Лѣтно време може да се намъри пазаръ нѣкъде на това млѣко, но зиме не може да се намъри пазаръ на млѣкото. Следователно, тръбва да има районни кооперативни млѣкарници, които да събиратъ млѣкото и, като го събератъ, да го изработятъ и пригодятъ къмъ нуждитъ на пазара.

Ние искаме да се повърнатъ всички разорани мери и да се върне старото положение, защото съ разораването на меритъ, които имаме по-рано, добитъкътъ заболя и вие имате вече добитъкъ туберкулозенъ; защото нашиятъ добитъкъ не е свикналъ на оборно отглеждане.

П. Стоевъ (раб): Ама кои сте вие бе, бай Авраме? Нали сте на власт. Кои сте вие?

А. Аврамовъ (з): Ние искаме да се ревизира законътъ за трудовата поземелна собственост и ония, които неправилно сѣ оземлени, да имъ се иззематъ земитъ и да се дадатъ на ония, които сѣ малоимотни и които сѣ безимотни.

Да се премахне бюрократическиятъ чиновнически апаратъ въ насъ, като всѣки единъ, който е чиновникъ, знае своето задължение. Нека да не ни е срамъ отъ труда и да не се гнусимъ отъ него. Трудътъ е благословенъ за всѣки единъ. Ще тръбва всѣки единъ, който е чиновникъ, да знае за какво е назначенъ и какво тръбва да изпълнява.

Да се изследва работната земя и да се опредѣли въ коя мѣстностъ какво подхожда да се работи и какво подхожда да се сѣе. Защото до днесъ, за съжаление, никой още не се е загрижилъ да изследва известна мѣстностъ, за да може да каже на селянина-стопанинъ: въ тая мѣстностъ това ще садитъ, а въ оная мѣстностъ онова ще садитъ. Това го нѣма у насъ. Има една тенденция за изследване, но напоследъкъ е намалена.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Ахъ тоя Сговоръ, майка му стара!

А. Аврамовъ (з): Да се подсили овоцарството, като му се намъри мѣсто, разбира се, тамъ, където може да вирѣе. Не може безразборно да се работи овоцарството, да насаждаме където бива и където не бива. Примѣритъ сѣ доказали, че тамъ, където навремето нѣкои стопани сѣ били заставени да садятъ известни овоцни дръвчета, днесъ се чудятъ какво да ги правятъ или ги сѣкатъ, защото не даватъ нуждия плодъ.

Въ България имаме хубаво мѣстно говедо. Вие знаете каква бѣше колебливостъ на нашитъ агрономи и ветеринарни лѣкари въ по-раншнитъ години, какъ се докарваха отъ вънъ различни раси говеда и какъ никой не се грижеше за нашето мѣстно говедо. Напоследъкъ, слава Богу, се направи нѣщо за него и то дори се издигна до положение да конкурира чуждестраннитъ говеда. Ще тръбва навсѣкъде у насъ да се дава предимство на мѣстното говедо, затуй защото чуждестраннитъ, понеже не сѣ аклиматизирани, не могатъ да съществуватъ тукъ. Единъ пътъ завинаги ще тръбва да се откажемъ отъ докарване на говежди раси отъ странство.

А. Буковъ (з): Изобщо, чужди говеда да не се докарватъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Имаме си достатъчно наши.

А. Аврамовъ (з): Ще тръбва да се издигне коневѣдството на нужната висота. Работено е за него, обаче това е малко. Ще тръбва да се продължи да се работи съ такъвъ усиленъ темпъ, за да може коневѣдството да заеме мѣстото, което му подобава. Вие знаете, че на Балканския полуостровъ ние можемъ съ нашитъ коне хемъ да задоволимъ мѣстнитъ си нужди, хемъ да изнасяме на външния пазаръ коне.

Наредъ съ тия мѣроприятия, които ви изброявамъ, ще тръбва да се създаде законъ за дългосроченъ и леснодостъпенъ кредитъ. Можешъ да имашъ добри желания и намѣрения, обаче въ днешния моментъ не можешъ да направитъ нищо безъ пари. Заради това ще тръбва да се погрижимъ да създадемъ и леснодостъпенъ дългосроченъ кредитъ съ лихва не по-голяма отъ 5%.

Що се отнася до земледѣлското образование, ще тръбва да се намалятъ такситъ въ земледѣлскитъ училища, за да могатъ селскитъ деца да ги посещаватъ, защото знаете, че, както днесъ положението е много критическо, на много селски деца родителитъ се отказватъ да ги пращатъ да следватъ земледѣлска наука, защото нѣматъ срѣдства.

Г. г. народни представители! Съ тия нѣколко думи азъ свършвамъ, обаче преди това искамъ да обърна сериозно вашето внимание и къмъ другъ единъ отрасълъ на нашето земледѣлие — ветеринарната политика. Ветеринарната служба у насъ не е достигнала до нужната висота. Споредъ една статистика, която имамъ тукъ, въ селата — общо 2.600 общини — иматъ всичко на всичко 44 фелдшери. Има и 154 фелдшери въ различнитъ амбулатории. Вие знаете, че у насъ има около 2 милиона и нѣщо глави работенъ добитъкъ. Тоя добитъкъ ще тръбва да се лѣкува. Ето защо нужно е да се създадатъ ветеринарни лѣчебници, нужно е на всѣки 2—3 общини да има ветеринаренъ лѣкаръ или фелдшеръ.

Г. г. народни представители! Чухъ г. проф. Данаиловъ да казва хубави думи тукъ. Той ни даде нѣкои статистически сведения, когато минаваше законътъ за опазване на селото, и ни каза, че отъ единъ декаръ земя селянинътъ има бруто доходъ 2.500 л. И като си направи човѣкъ

сметка, ще дойде до заключение, че тия хора, които сж управлявали България, абсолютно не сж знаели какъв доход може да даде един декаръ земя. Бруто, каже, един декаръ земя дава 2.500 л. доходъ! Нищо не прѣчи на г. професора да си купи 200 декара земя, да ги даде подъ наемъ и всѣка година да взема по 500 хиляди лева бруто доходъ, отъ които 300 хиляди лева да дава на работниците, а 200 хиляди да оставатъ за него. Тежко и горко на България, като е имала такива управници!

Ще се повърна пакъ да кажа нѣколко думи какъ бѣ тормозенъ селянинътъ, какъ не му се позволяваше той да каже своята дума и резултатъ на всичкия той тормозъ е днешната стопанска разруха. Следъ 9 юний никогашъ не се позволи на селото да издигне своя гласъ на протестъ, не се позволи на селото да каже онова, което го болѣше. Тогазъ, когато селото рече да протестира, вие знаете какъ жандаринътъ го осукваше, какъ го биеше — всичко туй го знаете. Виждате какъ селото се е тормозило презъ онуй време. Но на това село ще трѣбва да снемемъ шапка и учени и прости; на тоя селянинъ ще трѣбва да направимъ поклонъ, защото вие знаете, че презъ Балканската война нашиятъ главнокомандуващъ каза: „Победи селянинътъ, победи волътъ и колата“. Но тоя селянинъ е тормозенъ тѣй немилостиво, тоя селянинъ е наказванъ тѣй немилостиво. И спомнете си за единъ моментъ, че ако тоя селянинъ се самосъзнае, ако тоя селянинъ разбере, че всички ние живѣемъ на неговъ грѣбъ, той ще даде на всѣкому заслуженото. И ако тоя селянинъ си приготви за една година своята прехрана и направи една стачка — не такава стачка, каквато се прави отъ другитъ — вие ще видите какъ свѣтътъ ще се раздрусъ: стачката на селянина ще бѣде много опасна за свѣта. Нека да не докарваме положението дотамъ, тоя селянинъ да се самосъзнае да направи стачка и да отърси отъ своитъ плещи паразититъ, които сж на неговъ грѣбъ. (Оживление) Вие ще трѣбва да се покорите предъ селянина, а не да ви е срамъ или пъкъ да ви е гнусъ да го погледнете. Вие, които сте управлявали България въ продължение на 50 години време, нищо не сте дали, за да го възпитате, да му кажете кое е доброто, кое е злото — оставили сте го на произвола на съдбата, и тогазъ, като той вдигне гласъ на протестъ, вие имате усмирители комачи. Вие виждате какво е положението на селянина. Нима днесъ селянинътъ малко работи, нима днесъ селянинътъ не работи повече отъ всѣкога? Работи и работи, но динѣчното Среме тѣй го натиска, че той не може да се опомни. Ще трѣбва да се погледне по-сериозно и ще трѣбва да се намалятъ данъцитъ му и неговото производство ще трѣбва непременно да се обложи тѣй, както се облагатъ доходитъ на другитъ съсловия, особено ще трѣбва да се обложи тѣй, както се облагатъ капиталитъ. (Нѣкои отъ земеделѣцитъ ржкоплѣскавъ) Капиталътъ въ България е обложенъ съ 5%. Дайте да обложимъ и селското производство съ 5% — да видимъ къде ще отиде. Но вие създадохте такива закони, които само тормозятъ населението, закони, които само го ограбватъ, а нищо не му даватъ.

Когато бюджетопроектъ по Министерството на земледѣлието минаваше въ бюджетарната комисия, нададе се викъ противъ превознитъ срѣдства. Азъ не съмъ за превознитъ срѣдства, но когато ще отнемемъ тия превозни срѣдства, ние ще трѣбва да ги снемемъ навсѣкжде, по всички министерства. Тогазъ ще отнемемъ и превознитъ срѣдства по Министерството на желѣзницитъ. Иначе ще се смѣтне, че тоя Парламентъ пакъ иска да работи противъ земледѣлието. Заради туй, ако нѣкой ще има да възрази, че за хладилнитъ нѣма срѣдства, азъ на бърза ржка намѣрихъ срѣдства и, ако бѣда послушанъ, тѣзи хладилници може да ги създадемъ. Азъ се обръщамъ къмъ г. г. министритъ и казвамъ така: всички ония министерства, които иматъ безотчетни фондове, да отдѣлятъ по 2—3 милиона лева и ето хладилницитъ станаха! А има министерства, които могатъ да отдѣлятъ отъ своитъ безотчетни фондове и по 5—6 милиона лева.

Съ тѣзи нѣколко думи азъ апелирамъ къмъ народното представителство за по-голѣма щедростъ, не за бюрократизиране на чиновничеството въ Министерството на земледѣлието, ами да се отпуснатъ повече срѣдства, за да може да се вникне въ всички отрасли въ земледѣлието, затуй защото казахъ пѣрвата си дума, казвамъ и последната: добро село, издигнато село, богато село — богата държава; нѣма ли въ селото, нѣма въ банкитъ, нѣма и въ държавата. И недейте докарва положението до тамъ, че тоя селянинъ да смѣтне единъ пътъ завинаги, че нѣма кой да мисли за неговия халъ, а да се загрижимъ, и най-сериозно да се загрижимъ, за хала му. Трѣбва да дадемъ още по-голѣми ресурси, още по-голѣми кредити на Министерството

на земледѣлието, особено за вещественъ разходъ, за да може то да постигне тая целъ и за да може да подпомогне останалитъ бюджети на държавата. Не се ли дадатъ тия срѣдства, вие ще имате празни кесии, вие ще се лутате и не ще можете да намѣрите нѣщо, съ което да се оправдаете затуй, че не сте работили за издигане на селото. (Нѣкои отъ земеделѣцитъ ржкоплѣскавъ)

А. Буковъ (з): Г. председателю! Понеже бързаме съ гласуването на бюджета, правя предложение за прекратяване на дебатитъ следъ десетия говорившъ ораторъ.

Председателъ: Г. Буковъ! Азъ ще поставя на гласуване Вашето предложение, следъ като изслушаме народния представител г. Иванъ Куртевъ, който е десети по редъ. А преди да сж говорили 10 души депутати, не може, съгласно правилника, да се прекратятъ дебатитъ.

Нѣкой отъ лѣвицата: Снощи се прекратиха дебатитъ.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. Иванъ Куртевъ.

И. Куртевъ (нац. л.): (Отъ трибюната) Г. г. народни представители! Всѣка година при разглеждане бюджетопроекта на Министерството на земледѣлието ставатъ обширни дебати по аграрния въпросъ. Сметамъ, че това е една добра практика, стига само да не се избива въ словоизлияния и да не се нагазва въ други области.

Земледѣлскиятъ въпросъ и споредъ мене, както и споредъ преждеговорившия, действително е най-важниятъ въ нашата страна и то не само затуй, че повече отъ $\frac{3}{4}$ отъ нашето население се занимава съ земледѣлие, ами най-вече затуй, защото възможноститъ за създаване на други поминѣци у насъ сж твърде ограничени. Индустрията, промишлеността и рударството иматъ за обектъ почти изключително вътрешния нашъ пазаръ, заради туй възможноститъ да погълнатъ излишната работна ржка сж твърде ограничени. „Назадъ къмъ селото!“ — това е повикътъ, който се издига отъ стопански мислящитъ слоеве. Градоветъ сж преситени отъ интелигенция, отъ излишни работни ржце, които заливатъ държавни учреждения, заливатъ индустрия, промишленостъ, заливатъ търговия и съ погрѣшната си политическа ориентировка застрашаватъ устоитъ на нашата държава. Но въ селото все още се очертава възможностъ за пласментъ на тая излишна ржка чрезъ създаване на по-разновидно производство, както и на една разумна организация на труда и на производството.

Въ противовесъ на предговорившия г. Аврамъ Аврамъвъ азъ ще кажа, че нѣма по-сложно занятие отъ земледѣлието. Почвознаение, селска метеорология, селекция, подборъ, мелiorация, както и борбата съ суровата природа — това сж увлѣкателни занимания, които привличатъ човѣка къмъ професията и които укрепватъ ума и характера на човѣка. Но, за голѣмо съжаление, ние предоставяме тия занимания на най-назадналитъ и най-неразвититъ наши селски синове. Единъ лошъ предразсѣждъкъ — мисълта, че трудътъ въ селото е унизителенъ и черенъ — гласка нашитъ най-развити селски синове отъ селото къмъ града, където $\frac{9}{10}$ пропадатъ на дъното на живота.

Задържането интелигенцията въ селото — това е, споредъ мене, голѣмиятъ въпросъ, който ние трѣбва да решимъ предварително, ако искаме да бутнемъ производството и живота въ село напредъ. Инакъ всѣкаква агрономическа пропаганда, всѣкакви скѣпи орждия и машини, както каза предговорившиятъ, или торища — изобщо всѣкакви теоритически и практически мѣроприятия, неподкрепени и непоследвани отъ надлежния мораленъ елементъ, сж напусто разпилѣни срѣдства и енергии. Нуждата отъ каквито и да било мѣроприятия въ областта на земледѣлието трѣбва да бѣде съзната предварително отъ самитъ заинтересовани, а не както сега, г-да, когато на стопанскитъ строежи се гледа като на единъ излишенъ луксъ, когато на орждията и на машинитъ се гледа като на единъ излишенъ баластъ, а стопанската, аграрната реформа се посрѣща съ недовѣрие и дори съ враждебностъ.

Всички тия лоши отношения къмъ новото въ земледѣлието иматъ, разбира се, своето дълбоко оправдание и то не само въ невежеството, което царя въ селото, но още повече и въ срѣдствата, въ начина, въ несръжността, съ които и съ която тѣ се налагатъ въ нашето село.

Г-да! Дълъгъ периодъ време върховнитъ ржководители на нашата аграрна политика гласаха нашето земледѣлско развитие по погрѣшни пѣтища, сетинитъ отъ които ние вече изпитваме години полъ редъ. Борба за жито — ето официалниятъ повикъ на бившето управление, повикъ, въ който най-силно се чуеше дрезгавиятъ гласъ на сега бив-

шия, а тогава министър на земледелието, г. Димитър Христовъ. По примѣра на Германия, на Италия и на други индустриални страни, където тая борба имаше своето оправдание, ние също тъй се опитахме да тласнемъ нашето село въ борба за жито, безъ, разбира се, да следваме пѣтищата, по които вървѣха тия именни страни. Както и завчера г. Ачербо заяви, въ Италия чрезъ увеличаване производството на единица площъ се опитаха и постигнаха резултати като покачиха своето зърнено производство. Ние, обаче, тръгнахме по обратнитѣ пѣтища. Ние унищожихме нашитѣ пасища, унищожихме голѣми горски стопанства, за да създадемъ житни площи, а съ това, разбира се, нанесохме страшно поражение върху нашето скотовъдство, което не бѣше готово, не бѣше пригответено да премине отъ пасищно въ оборно. И, действително, влошаването на стѣпни бързо и пазаритѣ за добитѣкъ опустѣха.

П. Дичевъ (д): Оборно скотовъдство не съществува.

И. Куртевъ (нац. л): Това е единъ терминъ, може би, погрѣшенъ, който азъ употребихъ, за да изразя създаването се влошаване въ положението на скотовъдството.

И така, г-да, пазаритѣ за добитѣкъ опустѣха. Износътъ на добитѣкъ постоянно намаляваше и този износъ, който имаме, не се дължеше на това, че имаме много добитѣкъ, а на желанието на стопанитѣ да се освободятъ отъ него, защото той бѣше станалъ изнищенъ при промѣната система. Независимо отъ това, нашиятъ вносъ на кожи и вносътъ на вълна биде удвоенъ и утроенъ, а туберкулозата, както каза преждеговорившиятъ, вършеше своето страшно дѣло. Добитѣкътъ, останалъ безъ просторъ за движение и слънце, храненъ оскудно, затварянъ денонощно въ нехигиенични обори, естествено стана плячка на този страшенъ бичъ. И туберкулозата презъ последнитѣ години даде поразителни резултати. Най-малкиятъ процентъ на заболѣваемостъ въ Източна България е 12% отъ всички добитѣкъ, а въ нѣкои села той достига до 40%. Единственото срѣдство за премахването на този бичъ бѣше само избиването на заболѣлитѣ добитѣци. Но азъ се питамъ: съ избиването на заболѣлитѣ добитѣци ще се прекрати ли това бедствие, когато здравиятъ добитѣкъ си остава да живѣе при сѣщитѣ условия? Разбира се, че не.

Завчера въ гр. Шуменъ биде свикана една скотовъдна овчарска конференция, на която, за голѣмо съжаление, поради важни причини, не можахъ да присъствувамъ. Доколкото зная, решенията на тази конференция сѣ били да се ревизира оземляването, като неправилно оземленитѣ върнатъ земята на пасищата и фондовитѣ земи да бждатъ превърнати отново въ пасища. И действително, превръщането на фондовитѣ земи въ пасища сѣ изкуствено затрѣвяване, споредъ менъ, е единъ отдушникъ за загиващото наше скотовъдство особено въ полетата. А това скотовъдство е действително най-важниятъ отрасълъ, който би създалъ повече срѣдства за нашия полски селянинъ. Дунавскиятъ и източниятъ българинъ безъ скотовъдството никога не ще живѣе сносно и човѣшки, въпрѣки огромния трудъ, който полага той въ обработването на земята си. Капризната природа, като сухи лѣта, чести студени и мразовити зими и житната криза презъ настоящата година унищожаватъ неговия трудъ и той въ широкитѣ просторни и богати равнини ще живѣе вѣчно въ нѣмота съ своето зърнено производство. Вмѣсто да се внесе повече разнообразие въ производството, презъ миналия режимъ му се налагаха — както това се каза отъ други — тежки и скъпи машини, налагаха му да оре дълбоко и да сѣе житни храни. Но достатъчно много е говорено за недомисленитѣ, тъмни, да не кажа порочни, доставки на тѣзи орждия, за да ги повтарямъ и азъ сега, защото вече се втрѣснаха, но ще добавя, че тогава доставяха машини и орждия и Министерството на земледелието чрезъ Земледѣлската банка, доставяше и Общиятъ съюзъ на земледѣлскитѣ кооперации, доставяше и Съюзътъ на популярнитѣ банки, доставяха и частни лица, докато върху гърба на нашия земледѣлецъ-стопанинъ се стовариха нови задължения отъ 1.500.000.000 л. съ тежки лихви и погашения. Ръководителитъ на аграрната политика забравяха, че тогава, когато инвентарътъ, живъ и мъртавъ, заедно съ стопанскитѣ постройки, достигне 40% отъ общата стойностъ на стопанството, то става нерентабилно, защото не може да се олихвява и да се амортизира капиталътъ, вложенъ въ него. Тѣ също забравяха, че когато задълженията на земледѣлца-стопанинъ стигнатъ 40% отъ общата стойностъ на неговото имущество, той е банкрутиралъ, още повече при тежкитѣ лихви, които плаща и които не могатъ да се компенсиратъ съ нищо — нито съ естествитѣ надници, които той плаща или си опредѣля, нито съ оскудицата, въ която той живѣе.

Но, г-да, достатъчно сѣ констатиратъ за миналото и укоритѣ хвърлени върху това погрѣшно минало, което е една изгубена страница отъ нашата стопанска история и за което само трѣбва да се съжالياва. Днесъ, следъ като преживѣхме голѣми разочарования и неуспѣхи, при тежката криза, въ която днесъ живѣемъ, трѣбва да набележимъ пѣтищата, по които трѣбва да бжде тласнато нашето земледѣлие, за да бжде то източникъ на повече блага не само за самия орачъ, но и за цѣлото народно стопанство.

Явно е, г-да, че зърненото производство нѣма да увеличи нашето благосъстояние. И да се увеличава засѣваната площъ, дори да се поддържа тя въ сегашнитѣ размѣри, това, споредъ мене, е неоправдано. Нуждитъ на нашето стопанство възлизатъ на 2.400.000 тона храни, отъ които 1.500.000 тона за изхранване на населението, около 400.000 тона за посѣвъ и 500.000 тона за изхранване на добитѣка. При една правилна обработка на земитѣ това количество, г-да, може да се добие само отъ 2.000.000 хектара земя, а сега, тия храни се добиватъ отъ 2.700.000 хектара засѣта площъ. Мъчно е, разбира се, да се заповѣда какво количество декари да се засѣятъ съ дадена култура, още повече когато липсватъ изгледи и гаранции за пласментъ и износъ на тая култура. Земледѣлието, г-да, не е само единъ производственъ процесъ; то е предимно единъ пласментенъ въпросъ.

Пазаритѣ и потреблението сѣ двигателитѣ на производството. И дотогава, докогато за нашия добитѣкъ и млѣчни продукти, за нашитѣ плодове и зеленчуци, стоятъ закрити или полузакрити пазаритѣ въ чужбина, дотогава ние ще сѣемъ и равнинитѣ, и планинскитѣ хребети съ жито, съ ечемикъ, съ царевица и съ ръжъ, които ще предлагаме на чужденца на безценница, а съ това цѣлото народно стопанство ще беднѣе отъ день на день. А, г-да, не липсватъ пазари за нашитѣ стоки въ чужбина, но липсва ни организация, липсва ни капиталъ, липсва редовенъ транспортъ, пъкъ, ако щете, липсва ни и достатъчно умение да се пригостимъ, да се настанимъ на чуждитѣ пазари. Не можахме да намѣримъ формулата, не можахме да създадемъ търговската организация, ако щете, или да привлѣчемъ чужди организации за нашето експортно дѣло. И дълги години подъ редъ ние търпѣемъ на едно и също мѣсто съ слаби изгледи да излѣземъ отъ това забатачено положение.

По занятие азъ съмъ земледѣлецъ, но между другото упражнявамъ и търговия. Бѣхъ за кратко време и угоителъ и износителъ на добитѣкъ и преживѣхъ всичкото разочарование на българския износителъ, особено следъ закриване пазаритѣ за нашия добитѣкъ въ Цариградъ и въ Солунъ. Миналиятъ режимъ узакони една концесия, наречена свинска, която пропадна поради своята фантастичностъ и поради своята порочностъ. Преди 5—6 месеца се заговори, че една чужда фирма е направила предложение за сѣщата концесия, последвано отъ маса други предложения отъ сѣщия характеръ, но всички тѣ пропаднаха, преди да бждатъ разгледани и проучени отъ надлежното мѣсто. Четохъ брошурата на земледѣлскитѣ кооперации, съ която тѣ искаха да се предостави тѣмъ износътъ на нашитѣ меса. Брошури, статии, молби, протести — всичко това затихна, за голѣмо нещастие на очакващия български производителъ.

Азъ, г-да, не съмъ приятелъ на концесиятъ, но силно бихъ желалъ да се намѣрятъ фирми, да се ангажиратъ дружества, кооперации, подъ каквато и да било форма, дори и съ съдействието на държавата, за да бжде изнесенъ навнѣ българското скотовъдно богатство и да се създаде новъ тласъкъ въ нашето производство. За насъ сѣ особено важни италиянскитѣ пазари, важни сѣ близко-източнитѣ пазари, важенъ е също и южно-французкиятъ. Тѣ, поради своята слаба възискателностъ по отношение качеството на месата, биха погълнали нашето скотовъдство, разбира се, съ слаби подобрения на първо време. Палестинскиятъ и египетскиятъ пазари — да не говоримъ за гръцкия, който е запущенъ за насъ — биха погълнали нашия старъ добитѣкъ, угояванъ по стария начинъ, а на италиянския и на южно-французкия пазари бихме могли да излѣземъ съ охладени меса отъ нашия младъ добитѣкъ. Трѣбва да правимъ разлика, г-да, между охладени и замразени меса. Италиянецътъ предпочита по-слабо угоенитѣ, но изнесени въ охладено състояние меса, които следъ нѣколко дни при 3° температура пристигатъ почти въ прѣсно състояние, докато севернитѣ народи и Англия предпочитатъ силно угоенитѣ меса и въ замразено състояние. Но и единитѣ и другитѣ страни не търсятъ и не купуватъ добитѣци по-стари отъ 5 години, каквито рѣдко се срѣщатъ на нашитѣ пазари. У насъ обикновено добитѣкътъ до тая възраст се търси за работна сила и за разплодъ. Но когато се създаде търсенето и то при по-добра

цена, когато най-после държавата се намеси и подпомогне износа имъ било чрезъ премия, било чрезъ премахваване на кръвчината, било чрезъ намаление на навлата по желѣзницитѣ или и тритѣ мѣрки заедно, въ такъвъ случай смѣтамъ, че производството на добитъка до 5-годишна възраст ще се засили, толкозъ повече, че ние разполагаме съ огроменъ излишъкъ на работни рѣце, които биха се ангажирали въ това производство.

Ако се намѣрятъ начини и срѣдства за изнасяне на нашето скотовѣдно богатство, тогава голѣма частъ отъ освободената отъ зърненото производство площъ, както и голѣма частъ отъ сегашнитѣ угари биха се превърнали на фуражни полета. Тогава бихме имали и изобилие отъ оборски торъ, отъ какъвто се чувствува твърде голѣма нужда. Отъ трета страна би се намалилъ чувствително и голѣмиятъ вносъ на говежди кожи у насъ, който за последнитѣ години възлиза на 3—3.700 тона, на стойностъ отъ 200 до 300 милиона лева. Забележете, г-да, че кожата отъ източното и южното говедо при туй му състояние не могатъ да послужатъ освенъ за царвули, не могатъ да послужатъ, съ рѣдки изключения, въ нашата кожарска индустрия.

Безспорно е, че трѣбва да се положатъ голѣми грижи за нашето скотовѣдство. Следъ като се ориентирахме правилно и окончателно къмъ искърското говедо, азъ смѣтамъ, че то трѣбва да бѣде бързо разпространено въ Източна и Южна България, тамъ дето мѣстното говедо е подъ всѣкаква преценка.

Въ много села нѣма бикоѣе или има недостатъчно. Установената пропорция не се спазва. Въмѣсто да имаме на 60—70 крави единъ бикъ, ние имаме такъвъ на 100—150, дори на 200, поради което голѣма частъ отъ кравитѣ оставатъ незаплодени, а биковецѣ се бързо изтощаватъ.

При едно развито овцевѣдство азъ смѣтамъ, че би билъ спрѣтъ и голѣмиятъ вносъ на вълна и вълнени прежди, за който вносъ хвърляме нѣколко стотици милиона лева.

Опустѣлитѣ родопски пасбища следъ изселването на кучовласитѣ, споредъ мене, ще трѣбва да бѣдатъ изпълнени съ български овчари. Бихъ желалъ да се обърне вниманието на ветеринарнитѣ власти върху пораженията, които прави болестта „реникъ“ по нашитѣ агнета, болестъ, която се засилва ежегодно и вследствие на това голѣмъ процентъ отъ нашитѣ агнешки кожи се шкартиратъ и изхвърлятъ като негодни за износъ.

И така, споредъ мене, г-да, скотовѣдството, подобро и засилено, би запълнило една голѣма дупка въ нашия търговски балансъ. Маса свободни рѣце биха се ангажирали въ него и мизерниятъ бюджетъ на нашето село сигурно би се подобрилъ. Но търговската организация, въ какъвто и да е форма, непременно трѣбва да бѣде създадена. Излишнитѣ подозрения и може би недоброумието ни къмъ капитала и къмъ капиталистическитѣ предприятия е една отъ причинитѣ за ненавременната и неправилната ни ориентировка.

Производството на млѣчнитѣ продукти, споредъ мене, също би се засилило съ засилването на скотовѣдството. Особено слезъ засилването на хладилното дѣло създаватъ се условия за по-добро сиренарство и кашкавалджийство. Направенитѣ напоследъкъ опити съ полско млѣко за добиване на балкански кашкавалъ излѣзоха сполучливи. Спомнете си и за опита, който направиха германцитѣ въ Одринъ. Тѣ привлѣкоха нѣколко наши добри сиренари и майстори на кашкавалъ отъ балкана, образуваха сиренарница въ Одринъ и следъ като въ 3—4 години обучиха достатъчно персоналъ и майстори, разбира се, че пропѣдиха нашитѣ майстори.

Износътъ на птицитѣ и яйцата е нормаленъ, като не се взема предъ видъ малката прѣчка, създадена напоследъкъ съ шемпелуването на яйцата, предназначени за Германия. Тежката зима и низкиятъ цена въ първото тримесечие на настоящата година действително намалиха нашия износъ, но има всичкитѣ изгледи, че ценитѣ презъ есента ще бѣдатъ по-добри и износътъ ще бѣде засиленъ. Качеството на българското яйце действително е превъзходно. Нашето яйце по едрина и по тежина бие и руското, бие и полското, както и ромѣнското и югославянското, а по вкусъ бие почти всички европейски яйца. При това положение неговото търсене нѣма да отслабне, стига само съ необмислени мѣроприятия да не развалимъ неговото качество. Азъ, г-да, може би за пети или шести пѣтъ въставамъ отъ гласъ противъ въвеждането на чуждитѣ раси кокошки, които сѣ твърде лоши носачи при нашитѣ условия. Нашата добра шуменска кокошка при по-грижливо гледане бие и по носливостъ, и по едрина на яйцата, и по вкусъ всички чужди раси, стига само тя да бѣде смѣната отъ дървото, на което зѣзне презъ зимата и бѣде вкарана въ топълъ курникъ. Чуждитѣ раси сѣ податливи на заболяване. Тѣ изискватъ по-грижливо гледане и хранене, което не се

удава на нашитѣ стопанки. Всички стопанства, които за мѣншиха мѣстната кокошка съ чужда, платиха скѣпо това. Сѣщо и увлѣчението да се строятъ голѣми, модерни и скѣпи курници бѣше платено скѣпо отъ много запалени глави. Сега азъ, за пети или шести пѣтъ, ще повтора, че голѣми области отъ нашата страна, като вземете цѣлия Кюстендилски окръгъ, новитѣ земи и голѣма частъ отъ Хасковския и Пловдивския окръзи не участвуватъ въ нашия износъ нито съ едно яйце. Кокошкитѣ въ тѣзи краища сѣ дребни и изродени, яйцата имъ сѣ сѣщо дребни. А да се оправи това е най-лесната работа. Едно просто раздаване на 500—600 хиляди яйца за разплодъ въ тѣзи краища би подновило веднага изродената кокошка раса. Обаче къмъ това и досега не се е прибѣгвало.

Азъ нѣма да се спирамъ на бубарството, пчеларството и розопроизводството — дребни отрасли, за които се казва твърде хубави думи отъ преждеговорившитѣ.

За лозарството ще кажа нѣколко думи. За лозарството, въ което сѣ хвърлили нѣколко милиарда лева и за което ежегодно внасяме синъ камъкъ и въжа за около 70—80 милиона лева, ние недавна гласувахме два закона, отъ които би трѣбвало да се очакватъ добри резултати. Поне износътъ на грозда и вина за първата година би било желателно да покрие сумата, която даваме за вносъ на синъ камъкъ, въжа и др., вънъ отъ данѣцитѣ и скѣпнитѣ надници, които плащаме за лозарството.

На овошарството имамъ случай да се спра по-обширно при разглеждането на закона за контрола върху износа на грозде и плодове. Сега нѣма освенъ да пожелаемъ, площта, заемана отъ овощни градини, да бѣде удвоена, утроена въ близко време, като, разбира се, се избѣгнатъ издишени увлѣчения и се садятъ само нѣколко сортове, за да излѣземъ въ чужбина съ опредѣленъ типъ, а не съ разнsvидности.

За тютюна може би ще имамъ възможностъ да говоря другъ пѣтъ.

За конопа, памука и лена, споредъ мене, сме вече на добъръ пѣтъ. Следъ като отъ Министерството на търговията се усвои практиката да не се допушта вносъ на ленъ и конопъ, докато не се изчерпятъ мѣстнитѣ запаси, имаме вече добри резултати. И азъ смѣтамъ, че съ твърдостъ, съ тактъ и съ упоритъ трудъ ние ще можемъ да извлѣчемъ народното ни стопанство отъ тежката криза, въ която живѣе, и да дадемъ възможностъ на земледѣлца да живѣе по-човѣшки, по-сносно, като го отдѣлимъ стъ жгитното, отъ говедото, както го таксуватъ мнозина чужденци. Тогава и грижата на властта за облекчаване положението на земледѣлца сама по себе си ще отслабне и ще изчезне, както и тежкитѣ данѣкъ, който ние си наложихме съ монопола на търговията съ зърнени храни, който само за една и половина година костува на държавното съкровище надъ 700 милиона лева, вънъ отъ тежкитѣ плащания, които наложихме и на консоматора, и на производителя. Презъ тазгодишната кампания ние сме изнесли около 280 хиляди тона жито, 40 хиляди тона ръжъ, около 10 хиляди тона ечмикъ и нѣколко хиляди тона просо. Получената цена е подъ 2 л. на кгр. — цифра далечъ пониска отъ производственитѣ разности. Това, разбира се, не бива и не може да продължава повече. Държавата нѣма срѣдства, за да премира една нова реколта, особено тазгодишната, която, впрочемъ, се очертава като слаба и долнокачествена. Но и тая година, споредъ менъ и споредъ вещи икономисти, не може да се очакватъ псгивени цени на зърненото производство, защото свѣтовиятъ шокъ на жита не е намалѣлъ, а сѣщо и посѣгата плещъ съ зърнени храни не е намалѣла чувствително. Зърненото производство изобщо мѣчно се подава на свиване, на намаление — това, което лесно става въ индустрията. Размѣритѣ на производството и тая година сигурно ще бѣдатъ надъ търсенето и надъ консомацията. И това е именно, което не обещава добри цени. Въ Канада, въ Съединенитѣ щати, въ Аржентина намалиха засѣтата площъ съ около 10%, а Русия не пожела да я намали по простата причина, че тѣ иматъ нужда отъ размѣни срѣдства и въпрѣки намаленитѣ цени, тѣ засѣха пакъ обширни плещи. Отъ друга страна голѣмитѣ консоматорки на зърнени храни, Германия, Франция и Италия, чрезъ аграрния протекционизмъ поощриха своето собствено земледѣлие и по този начинъ намалиха вноса на зърнени храни у тѣхъ отъ 150—160 милиона квинтала на 120—130 милиона квинтала.

Дали и докога свѣтътъ ще издържи това ненормално положение, никой още не може да предвиди. Докато ценитѣ на индустриалното производство сравнително ценитѣ презъ 1928 г. сѣ паднали съ 20%, ценитѣ на зърненото производство сравнително същата година сѣ паднали съ 65%. Това увеличава голѣмото несъответствие между ценитѣ на еднитѣ и другитѣ артикули и, разбира се, прави

аграрните страни слабо консомативностоспособни, без това да ползува индустриалните страни. И се наблюдава интересно явление: безработица и глад в индустриалните страни, излишъкът от хранителни продукти в аграрните; бедност и оголелост в аграрните страни, при грамадна армия от безработни в индустриалните, поради затваряне фабрикитъ. Такава е тежката картина, която представлява свѣтътъ и която голѣмитъ творци на народните и човѣшките сѣдбини нѣматъ куража да промѣнятъ. Стари предразсѣдци, подбуди отъ неясно и може би отъ нечисто естество прѣчатъ да се отрѣже Гордиевиятъ възелъ. Но азъ смѣтамъ, че бѣдните дни може би носятъ известно опомняне. Вчера се говорѣше за европейски съединени щати, говорѣше се за аграренъ блокъ, въ който и ние участвувахме. Днесъ на сцената е дунавскиятъ блокъ, а утре — държавни мораториуми, болшевишка опасност. И смѣта се, че ще се съборятъ старитъ предразсѣдци, ще се смекчатъ несъгласията и егостичните смѣтки и ще се постигне най-после, поне отчасти, очакваниятъ стопански миръ.

Отъ преждеговорившитъ тукъ се повдигна въпросътъ за иригацията. Той действително не трѣбва да слеза отъ сцената. Сухиятъ континенталенъ климатъ въ Северна България и почти тропическиятъ на Южна България правятъ нашитъ реколти несигурни. Следъ една-две плодородни години неминуемо настѣпватъ петъ-шестъ неурожайни слаби и това е, което разстройва нашето стопанство изъ дѣно. Примѣрътъ съ аридните щати въ Америка, примѣрътъ съ Италия и другаде действително е заразителенъ, толкова повече, че горните течения на нашитъ рѣки позволяватъ заприщването на повече води, гарантиращи напояването на една площ отъ 8—10 милиона декара земя. Разбира се, че за това трѣбватъ огромни срѣдства, които ние не можемъ да намѣримъ у насъ. А както каза г. професоръ Янаки Молловъ, трѣбва да ги намѣримъ чрезъ ипотека или чрезъ нѣкакъвъ външенъ заемъ. Но къмъ напояването непременно трѣбва да се пристѣпи, защото при сухи лѣта, каквито у насъ често се повтарятъ и още повече при неправилното разпредѣляне на валежитъ, ние рискуваме при това увеличено население да останемъ вмѣсто износители, вносители на храни. Но напояването трѣбва да се предшествува отъ залесяване и затревяване на нашитъ оголѣли планини и сипени. Повече отъ 1.600.000 декара опожарени горски площи чакатъ залесяване. Голѣма частъ отъ тѣхъ биха били възстановени по естественъ начинъ, като не се допушта въ тѣхъ добитѣкъ. Обаче въ насъ, за голѣмо съжаление, става тъкмо обратното. Надъ единъ и половина милиона декара поройни площи, извлѣчени отъ водитъ сипени сѣщо чакатъ своето залесяване. Независимо отъ това, грамадни пространства заклеявали гори, както и стрѣмни площи негодни за никаква друга култура, сѣщо чакатъ своето залесяване. Но за едно правилно залесяване, г-да, сѣ необходими ежегодно поне 150 милиона лева, които нашиятъ държавенъ бюджетъ не може да даде. Съ слабитъ срѣдства, вписани редовно въ нашия бюджетъ, е постигнато твърде малко, резултатитъ сѣ неутошители. Отъ 1905 г. досега сѣ възстановени, на книга, разбира се, отъ 220 до 230 хиляди декара площъ, като въ това число влизатъ и възстановенитъ ужъ заклеявали гори. А голѣма частъ, ако не $\frac{9}{10}$, отъ вписванитъ кредити за залесяване споредъ мене, отиватъ за административни нужди, а не за прѣката имъ целъ.

Не мога да отмина мълкомъ и другия важенъ въпросъ, повдигнатъ отъ преждеговорившитъ — въпросътъ за кредита. По този въпросъ азъ имамъ малко по-друго схващане отъ онова на преждеговорившитъ. Споредъ мене, кредитътъ е двусторонно оръжие, което често нанася повече пакости и порѣжения въ нашето стопанство, толкова повече, че ние се увеличаваме и не умѣемъ да използваме кредита, а сѣщо и поради тежките лихви, които плащаме за тоя кредитъ. Знае се, че при нормални години земледѣлето не дава повече отъ 5—6% доходъ върху вложения капиталъ и всѣки левъ, всѣка стотинка, платени надъ тая цифра, представляватъ частъ, откъсната отъ залъка на земледѣлца-стопанинъ. Заради това лихвитъ на земледѣлския кредитъ трѣбва неминуемо да бѣдатъ намалени. Споредъ мене, широкото и безсистемно кредитиране е еднакво опасно, както и липсата на всѣкакъвъ кредитъ. 1928 и 1929 г. ще останатъ наметни съ небивалата кредитна инфлация, която може би е единъ отъ главнитъ виновници за създаването на двата закона за облекчение на длъжницитъ. Земледѣлската банка, споредъ мене, трѣбва да намали още чувствително своитъ лихви, тя трѣбва да превърне всички свои вземания въ дългосрочни, ако не искаме въ близко време да бѣде гласуванъ новъ законъ не вече за облекчение, а за очистяване на задълженията. Конвертирането на всички земледѣлски задължения трѣбва да бѣде извършено отъ нея дори безъ всѣкакъвъ законъ, като за набрането на нуждитъ за това срѣдства тя трѣбва да се

стреми да привлѣче колкото се може по-голѣма частъ отъ народните спестявания. Тукъ искамъ да отбележа — основателно или неоснователно, вие ще сѣдите — че на това досега прѣчесе остарѣлиятъ формализъмъ, както и многостранната дейностъ, въ която се впускаше напоследѣкъ тази банка. Много спестители избѣгваха да влагатъ своитъ капиталы въ Земледѣлската банка, понеже се бояха отъ партизанскитъ вмѣшателства въ нея, и съ облекчение биха погледнали на една наредба, което би осигурило нейната автономностъ, поне въ онази мѣрка, въ която тя я имаше преди войнитъ.

Земледѣлскитъ кооперации сѣщо иматъ нужда отъ голѣмъ контролъ, както и отъ ръководство и отъ грижи. Въ своето увлѣчение тѣ изпущатъ нишките и прѣчатъ на правилното развитие на това твърде полезно дѣло.

Следъ тия нѣколко бележки азъ заявявамъ, че ние ще гласуваме единодушно предложението бюджетопроектъ на Министерството на земледѣлието, който, макаръ и твърде ограниченъ, все ще допринесе, чрезъ вписанитъ въ него кредити, въ значителенъ размѣръ за подпомагането на ония отрасли отъ нашето народно стопанство, които ще тласне нашето общо национално стопанство все по-напредъ и по-напредъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ предложението на народния представителъ г. Буковъ, да се прекратятъ дебатитъ, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Думата ще бѣде дадена отъ записалитъ се оратори на г. Ингилизовъ и на г. Лазаръ Станевъ.

Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Ингилизовъ.

И. Ингилизовъ (мак): (Отъ трибуната): Г. г. народни представители! Нѣколко дена разискваме бюджетопроекта на държавата и като-че-ли повече обръщаме внимание на това, което трѣбва да се изразходва и какъ трѣбва да се изразходва, отколкото на онова, което ще постѣпи и отъ кѣде ще постѣпи. Не е важно дали ще гласуваме голѣмъ или малъкъ бюджетъ на държавата; важно е дали ще намѣримъ възможностъ да реализираме тоя бюджетъ — да се получатъ приходи, които да покриятъ предвиденитъ отъ насъ разходи. Цѣлитъ свѣтъ, а заедно съ него и нашата страна, преживява така наречената криза. Криза е чужда дума; то значи едно опасно състояние. Употрѣбаватъ я лѣкаритъ — тѣ лѣкуватъ и, едва когато мине кризата, могатъ да кажатъ съ една по-голѣма положителностъ, дали болниятъ ще се спаси. Сѣщото положение е и у насъ, па и въ цѣлия свѣтъ. Стопанската, икономическата криза не само че не е минала; тя върви напредъ, тя се развива, и лѣкаритъ, които не сме ние, би трѣбвало да намѣрятъ начинъ да може да се изживѣе или пъкъ да оставятъ болния да умре, т. е. да умре сегашниятъ строй на човѣчеството. Друго разрешение на въпроса не се вижда. Търсятъ се причинитъ за кризата. Едни казватъ: има свръхпроизводство, други — машинизация. Азъ казвамъ: нито едното, нито другото. Може-би и двѣта, но най-голѣмата причина за кризата е войната. Войнитъ унищожиха всички спестени блага на човѣчеството; и тѣ не само унищожиха създаденото благо, тѣ задължиха народитъ. Народитъ, били победени или победители, задължиха, изхарчиха си всичко готово и задълженихъ: едни има да плащатъ военни дългове, а други, покрай военнитъ дългове, трѣбва да плащатъ и репарации. И тази криза настѣпи не само въ материално отношение; тя настѣпи и въ морално, тя настѣпи и въ социално отношение. Никой не може да откаже, г-да, че преди войнитъ и у насъ, и въ цѣлия свѣтъ имаше повече човѣци отъ сега. Извинете ме, азъ разбирамъ подъ думата „човѣци“ хора съ хуманитарни, съ човѣшки разбирания. Следъ войнитъ ние като-че-ли свикнахме да сме малко по-жестокосърдечни, по-коравосърдечни, по-немиловичиви и като-че-ли човѣшкиятъ животъ стана нѣщо като играчка въ ръцетъ на нѣкои. Едно време, ако въ една околия станѣше убийство, 10 околии го коментираха. Сега убийства и самоубийства ставатъ всѣки денъ. Не съмъ съгласенъ съ ония предговоривши, които казватъ, че убийствата се дължатъ на нѣкакъвъ режимъ, на криза и пр.; тѣ се дължатъ на едно морално падение; само причинитъ за убийствата иматъ повече морален характеръ, споредъ мене, отколкото икономически. За това казвамъ, че войнитъ докараха и една морална криза. Ние малко се поотчуждихме и отъ семейството, и отъ морала и, нека си го признаемъ, покрай намалението на нашитъ приходи, ние не намалихме нашитъ разходи. Войнитъ ни научиха да харчимъ не малко повече, а много пѣти повече, отколкото се е харчило преди войнитъ. Ще ми простите да отворя една скоба. Не съмъ отъ много младитъ и зная какъ печелѣха едно време старитъ, понеже преди 30 години съмъ билъ учителъ и зная какъ тѣ сѣ печелили.

Печелили сж отъ какво? У насъ се считаше за най-гузрава, за неработна жена, която не умѣе да направи дрехи за себе, за децата, за мъжа си и пр. Ние сега като-че-ли се отчуждихме отъ това домашно производство, което е и много по-евтино и много по-здраво. И — нека си го признаемъ — не само въ градоветъ, но и въ селата започнаха да носятъ лачени чепици, започнаха да носятъ готови чорапи. Евтини сж на гледъ, действително, но 1.000 л. на годината дадени за чорапи — това сж близо 2 напалеона златни; а преди войнитъ, който селянинътъ имаше въ джоба си два напалеона или 10 напалеона, той се смѣташе за чорбаджия. Селянинътъ спестяваха отъ залька си, спестяваха отъ тѣзи разходи за дрехи и за много други нужди, които ние сме си създали следъ тѣзи войни. Така че ние не само приходитъ си намаляхме, но и увеличаваме нашитъ разходи и сега ни е мѣчно да се примиримъ съ старото положение.

Сега, г-да, говори се за цѣрене на кризата. Болниятъ се цѣри по два начина. Единиятъ начинъ е: лѣкарътъ да му създаде възможностъ, щото неговитъ жизнени сили да противостоятъ на развитието на болестта; вториятъ начинъ е: да му дава лѣкарства. Естествено, понеже нашиятъ народъ, както се изтъкна отъ всички, е въ три четвърти земеделъски, понеже главниятъ нашъ поминъкъ е отъ земеделското производство, ние ще се мѣчимъ да противостоемъ на кризата, на болестта, чрезъ бюджета на Министерството на земедѣлнето. Естествено, въ този бюджетъ не е могло да се предвиди всичко, което е необходимо за повдигане на нашето земедѣлие, за усъвършенстването му и за по-голѣмото производство; но и съ това, което е предвидено, все би могло да се направи нѣщо.

За да имаме една ясна представа какво е давало нашето земедѣлие, ще ми позволите да ви кажа отъ кѣде какво получаваме. За мене държавата представлява едно семейство. Едно семейство, което изкарва 100 л. дневно, а харчи 80 л. — значи, спестява 20 л. — то върви въ добъръ пѣтъ; а едно семейство, което изкарва 80 л., а харчи 100 л., то върви къмъ фалитъ. Сжщото е и съ държавата; колкото повече една държава може да изнесе, толкова е въ подобро положение. Какво изнасяме ние? Направитъ сжмъ едно изчисление за нашия износъ въ 1930 и 1931 г.

Пшеница сме изнесли въ 1930 г. 39.072.338 кгр. за 146.917.457 л., а въ 1931 г. — 242.696.507 кгр. за 608.702.676 л.

Ръжъ сме изнесли презъ 1930 г. 27.473.412 кгр. за 60.416.987 л., а въ 1931 г. — 73.968.935 кгр. за 155.947.426 л.

Ечемикъ сме изнесли въ 1930 г. 45.318.454 кгр. за 104.390.101 л., а въ 1931 г. — 48.723.667 кгр. за 114.642.689 л.

Царевица сме изнесли презъ 1930 г. 191.602.169 кгр. за 537.869.725 л., а въ 1931 г. — 135.145.192 кгр. за 295.102.283 л.

Овесъ сме изнесли презъ 1930 г. само 36.002 кгр. за 108.212 л., а въ 1931 г. — 9.893 кгр. за 20.950 л.

Просо сме изнесли въ 1930 г. 14.929.242 кгр. за 45.083.790 л., а въ 1931 г. — 8.412.610 кгр. за 20.733.122 л.

Или всичко зърнени храни сме изнесли въ 1930 г. 318.431.617 кгр. за 894.786.272 л., а въ 1931 г. — 508.956.804 кгр. за 1.375.349.146 л.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

Отъ това е видно, г-да, че ние презъ тия две години сме изнесли зърнени храни отъ всички видове на стойностъ за около 2 милиарда и 300 милиона лева. Азъ не поставямъ въ стойността на този износъ брашното, което е изнесено — за около 90 милиона лева; т. е. всичко презъ 1930 и 1931 г. ние сме изнесли зърнени храни и брашна за около 2 и 1/2 милиарда лева.

Казаха мнозина, че зърненитъ храни сж грѣбнакътъ на нашия износъ. Вѣрно е било това преди нѣколко години, обаче сега, при засилване производството въ другитъ страни, нашето зърнено производство остана вече на много заденъ планъ. И ще ми простите за моята нескромностъ: азъ не вѣрвамъ, че много се е допринесло за подобрене положението на нашия земедѣлецъ съ въвеждане Дирекцията за храноизноса. По моитъ изчисления — така набързо, на книга, безъ да имамъ положителни данни — азъ смѣтамъ, че държавата ще изтѣзе въ края на краищата отъ това мѣроприятие съ една загуба отъ минимумъ 500 милиона лева. Ако видимъ каква е загубата общо и за държава и за народъ — за народа, който е непроеизводителенъ и който плаща за зърненитъ храни повече, отколкото му се дава — ще видимъ, че държавата ще загуби близо 1 милиардъ лева. Загубила е това, което е получила фактически отъвнъ отъ храноизноса. Така че фактически държавата — а подъ държава смѣтамъ не само политически организираната нация, представлявана отъ правителството, а цѣлия народъ — не печели; а това, което е получила отъвнъ, го е дала като загуба възъ основа закона за храноизноса.

Азъ сжмъ изчислилъ и какви други производства се

изнасятъ отъ България, като сжмъ ги наредилъ въ една таблица, по реда на важността имъ. На първо мѣсто поставямъ зърненитъ храни, понеже за тѣхъ най-много се приказва и най-много се жертвува. На второ мѣсто, макаръ въ сжщность по стойностъ да сж първи по редъ, поставямъ тютюнитъ.

Тютюнитъ заематъ като култура 1% отъ цѣлата орна площъ на страната. Въ 1930 г. сж продадени и изнесени отъ насъ 22.452.751 кгр. тютюни за 2.654.238.438 л.; презъ 1931 г. сж били изнесени 24.587.020 кгр. за 2.579.730.228 л. Видно е отъ туй, г-да, че приблизително около 2 милиона килограма тютюни сж изнесени презъ 1931 г. повече, а сж получени пари около 100 милиона лева по-малко. Явно е, че цената на тютюна спада.

Следъ тютюна идватъ птицитъ — главно, кокошки, живи и заклани. Изнесени сж били кокошки живи: презъ 1930 г. — 1.212.969 броя за 57.846.813 л., а презъ 1931 г. — 1.139.018 броя за 52.820.502 л. Кокошки заклани сж били изнесени: презъ 1930 г. — 704.936 кгр. за 31.039.053 л. Други птици сж били изнесени заклани: презъ 1930 г. — 167.465 кгр. за 7.226.361 л., а презъ 1931 г. — 402.135 кгр. за 15.580.432 л. Яйца сж били изнесени: презъ 1930 г. — 19.213.591 броя за 887.281.671 л., а презъ 1931 г. — 22.368.460 броя за 849.990.417 л. Или, общо, отъ износа на птици и яйца сж постѣпили у насъ: презъ 1930 г. — 983.393.798 л., презъ 1931 г. — 989.647.555 л.

Птицевѣдството и яйчарството сж единъ отрасълъ отъ народния поминъкъ, на който почти не се обръща внимание, даже нѣкои се отнасятъ съ пренебрежение и дори съ подигравка къмъ него. Но както виждате, следъ житото, което изисква голѣмъ трудъ за производството му, както и голѣми жертви отъ страна на държавата при сегашното положение на търговията съ зърнени храни, птицевѣдството ни е дало единъ приходъ, единъ вносъ на чужда валута, равенъ почти на 2/3 отъ онова, което постѣпва отъ всички наши изнесени зърнени храни.

Следъ това вече идваме до добитѣка, до живия добитѣкъ — едъръ и дребенъ. Презъ 1930 г. е изнесенъ едъръ и дребенъ добитѣкъ за 420.116.937 л., а презъ 1931 г. — за 214.489.545 л.

Следъ това вече вървятъ овоциията, гроздето, орѣхитъ и пр.

Г. г. народни представители! За да засилимъ производството у насъ, би трѣбвало да засилимъ най-напредъ това производство, което ни дава най-голѣми изгоди. Естествено е, отъ това, което се вижда отъ приведената отъ мене статистическа таблица, че ако тютюнътъ, който се сажда на 1% отъ орната площъ, ни дава съразмѣрно най-голѣмъ доходъ, ние ще трѣбва да се загражимъ за него най-много или, най-малко, колкото за птицитъ. За него, обаче, ние полагаме съразмѣрно най-малко грижи. Тютюнътъ е въ криза, както всичкитъ наши производства; цената му е спаднала до неимовѣрностъ. И ако останалитъ отъ по-рано тютюни не бждатъ изнесени, тогава не остава, освенъ всички тѣзи кооперации и търговци, у които се намиратъ стари непродадени тютюни, да бждатъ обявени въ фалитъ. Ето защо на първо време държавата трѣбва да се погрижи за кооперативнитъ, а следъ това и за търговскитъ тютюни, да бждатъ продадени и изнесени и следъ това да се даде възможностъ да се явяватъ на пазара конкуренти, за да може да се повдигне цената. Ето защо у насъ тютюнътъ не върви. Тютюнътъ у насъ го купуватъ хората не за нашитъ черни очи и не защото искатъ да ни помогнатъ. Не. Нсички държави, включително и Германия, сега сажатъ тютюни; сажатъ, но не могатъ, обаче, да произведатъ нашия тютюнъ. И едва следъ нѣколкогодишна борба нашиятъ тютюнъ можа да си пробие пѣтъ на външния пазаръ и да се разбере, че той е единъ тютюнъ и по-горливъ, и по-ароматиченъ отъ тютюнитъ, произвеждани въ Турция и въ Гърция. По-рано нашитъ тютюни сж минавали като грѣцки тютюни, а не като български. Сега, обаче, се разбира, че нашитъ тютюни и по качество, и по ароматъ биятъ другитъ тютюни. Обаче както у насъ се стремимъ да не внасяме, защото нѣмаме чужда валута, така и другитъ държави се стремятъ да намалятъ вноса отъ другаде или пъкъ искатъ въ замѣна на купени тютюни да могатъ да внасятъ у насъ своитъ произведения. Естествено е, че по такъвъ начинъ на всѣка цена ние трѣбва да освободимъ нашата страна отъ тютюнитъ, които имаме, и да можемъ да повдигнемъ ценитъ на сегашното производство, което не е доброкачествено.

Обаче има едно нѣщо, г-да. У насъ — казаха го нѣкои — за почистване на зърненитъ храни е направено нѣщо; за тютюнитъ, обаче, е направено много малко. Но като казвамъ много малко, трѣбва да призная, че въ Турция и въ Гърция, наши съседни страни, които сжщо така

произвеждат тютюни, предполага се, еднокачествени съ нашитъ, нищо не е направено. У насъ въ всѣки случай е направено нѣщо, понеже се е изучило какви сортове тютюни имаме; а сега се изучава къде какви сортове могатъ да вирѣятъ.

Какво изисква чуждиятъ пазаръ? Ние трѣбва да произведемъ тютюнъ, който се търси на пазаритъ. Азъ казахъ, че първитъ и основни качества на нашия тютюнъ сѫ горливостта и ароматичността, които го правятъ търсенъ. Но има друго нѣщо. Сега ние живѣемъ въ единъ новъ нервъ въ всѣки и виждаме постоянно лѣкаритъ да казватъ: „Този е боленъ отъ артериосклероза, оня отъ туберкулоза и не знамъ още отъ какво — не бива да се пуши, тютюнътъ е отровенъ, опасенъ, той съдържа никотинъ“. Съгласенъ съмъ, че това е вѣрно; ето защо има сега хора, които търсятъ да пушатъ тютюнъ безъ никотинъ и затова изкараха така наречения тютюнъ „Хакъ“. Ще ми простите да кажа — и азъ съмъ отъ терекитъ, пуша тютюнъ — но това не е тютюнъ, а е нѣщо като варена трѣва. Нѣма миризма, нѣма онзи лезетъ, по мераклийски казано, който има тютюнътъ; това е изваренъ тютюнъ, а отъ друга страна химическитъ изследвания показваха, че той съдържа 0.7% никотинъ. Значи, той не е свършено обезникотиненъ, само че му е отнетъ ароматътъ и сѫ му взети онѣзи вещества, които даватъ, така да се каже, наслада на пушача.

Правено е изследване въ нашитъ краища, кждето се работи тютюнътъ, особено въ Петричкия окръгъ. Тютюнътъ въ Петричкия окръгъ минава за единъ отъ доброкачественитъ тютюни, както и яката въ Кърджалийския край, Перущица, Устина и пр. Обаче земледѣлецътъ си сади нивата, безъ да държи смѣтка за нѣкакви сортове, и отъ онзи стрѣкъ, който излиза отгоре, отсича нѣколко завързани сѣмена и съ тѣхъ си послужва за разсадъ. Той не разбира нищо отъ никотинъ, нито отъ ирматностъ за външния пазаръ, а гледа кой сортъ ще му даде по-големо количество и по-хубаво, споредъ неговитъ разбирания, качество. Даже едно време се садѣше тютюнъ, който съдържа повече капранъ; който съдържа повече никотинъ и той повече се търсѣше; обаче сега не се търси, а се търсятъ тънцитъ листа. И сега отъ 20-тѣ сорта тютюнъ, които има въ всѣка една нива, благодарение на нистлута въ София; сѫ изработени нѣколко сорта тютюни въ нашия край.

Първо, имаме сортъ Сърдали-Банско. Сърдали-Банско е единъ тютюнъ, който има листъ много жълтъ и важно е, че съдържа никотинъ 0.37% най-малко. Отъ изпатенитъ мостри тютюнъ въ странство той е получилъ първиятъ балъ като най-доброкачественъ. Ние мислѣхме, че въ Банско, кждето е по-високо, този тютюнъ не може да вирѣе, обаче се оказа, че тамъ може да вирѣе най-добре този тютюнъ за днешно време — жълтъ, съ лекъ листъ и, важно е, съ малко никотинъ.

Вториятъ сортъ е обикновената басма, така наречениятъ баши-бали. Третиятъ е: често семе. Изследвани тия три вида, намѣрено е, че съдържатъ максимумъ 0.5% никотинъ — значи, по-малко, отколкото съдържа тѣ наречениятъ обезникотиненъ тютюнъ „Хакъ“. Другитъ сортове сѫ: енидже, съръ-дели, баши-бали-падежко съ никотинъ 1.3%; манджовско — 0.8% и кара-тюрюк — 1.06%.

Отъ тѣзи, като извадимъ ония, които иматъ надъ 1% никотинъ, оставатъ 7 сортове, за които трѣбва да се направятъ опити. И, г. министре, недейте мисли, че за тия опити сѫ нуждни много пари. Не, за опититъ за тия 7 сортове сѫ необходими 35 хиляди лева — по 5 хиляди лева за сортъ — за да може да се направи опитъ. Защото едно и сѣщо семе, единъ и сѣщи сортъ на различни мѣста дава различни качества тютюнъ. Това съмъ го провѣрилъ и го знамъ: едно и сѣщо семе, посадено на две различни мѣста, дава съвсемъ различни качества тютюнъ. И ако ние изучимъ почвата, която може да ни даде ароматиченъ и безникотиненъ тютюнъ, азъ ви казвамъ, че ние ще имаме типизиранъ тютюнъ въ нашата земя и всѣки търговецъ въ странство ще знае какъвъ тютюнъ къде може да го намѣри.

Но ние нѣмаме типизация на тютюнитъ. За да имаме типизация, трѣбва да имаме най-напредъ едно опитно поле. Създаде се законъ, съ който за опитното дѣло се събираха по единъ левъ отъ килограмъ тютюнъ. И може би единственъ тютюнътъ е, който дава приходъ за това опитно поле. Не само това — направи се измѣнение на чл. 18 отъ закона за земледѣлскитъ опитни и контролни институти. И за курнозъ азъ ще ви прочета това измѣнение на чл. 18, отъ което не е останало нищо. (Чете): Членъ единственъ. Членъ 18 отъ закона за земледѣл-

скитъ опитни институти се измѣнява въ следния смисълъ:

„За построяване на най-необходимитъ сгради въ държавнитъ земледѣлски опитни и контролни институти и за осигуряване редовни и постоянни сръдства, необходими за правилното и бързо организиране и засилване на опитното дѣло въ страната, при Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти се открива специална смѣтка — „опитно дѣло“. Сумитъ по тази смѣтка се изразходватъ за опредѣленитъ обекти отъ приложения списъкъ, който съставлява недѣлима частъ отъ настоящия законъ, като на първо мѣсто се задоволяватъ нуждитъ на тютюневитъ институти и опитни полета“.

Тукъ има и списъци какво да се направи, като се е имало предъ видъ, че въ четири години ще постѣпятъ 100 милиона лева, които ще се употребятъ изключително за опити. Обаче фондоветъ отидоха къмъ държавния бюджетъ и за опитното дѣло — въ това число и за тютюна — абсолютно нищо не се направи и не виждамъ да се прави. Предвидено е да се направи една опитна станция въ с. Козарско, като се предполага, че тамъ има мѣста широки и вода и е близо до Перущица и Устина, та ще може да се получи единъ типъ тютюнъ.

За тамъ какво е нужно? Доколкото се простиратъ моитъ сведения, тамъ имало нѣкаква манастирска нива отъ 200 декара, която се предлагала само за 200 хиляди лева, плюсъ 750 хиляди лева за леки постройки, за да се нареди една опитна тютюнева станция, която постепенно ще разширява своитъ опити въ производственитъ центрове. Това би трѣбвало да се направи, защото за всичко това сѫ необходими не повече отъ 1—1½ милиона лева. Отъ къде ще се намѣрятъ сръдства? Ако е съгласенъ г. министрътъ, тѣ могатъ да се намѣрятъ. Трѣбва да ви кажа, че споредъ закона, освенъ за нуждитъ на опитното дѣло, тия пари не могатъ да се разходватъ за друго; тия пари трѣбва да бждатъ на разположение на г. министра, но само за опитното дѣло. Какъ ще се създаде опитното дѣло безъ опитни станции?

Не е правъ г. Аврамовъ, който казва, че у насъ не се проучватъ почвитъ, не се знае къде какви сортове вирѣятъ. Софийската станция проучва състава на почвата, къде какво вирѣе, но за всичко това, г-да, трѣбватъ сръдства и работа. Именно затова казвамъ, че трѣбва да се намѣрятъ сръдства за тия опити. И ако това е невъзможно, азъ бихъ помолилъ г. министра на земледѣлието да се съгласи да отдѣлимъ за тая целъ единъ процентъ — 10% — отъ параграфитъ, въ които сѫ предвидени субсидии и помощи за разни сѣщо така културни мѣроприятия, за изучаване, за награди на тия стопани, които водятъ редовно счетоводни книги, за построяване на торища, за семенпроизводство и пр. и пр. Параграфътъ за помощи и субсидии е 18.840.000 л. Ако отдѣлимъ 10% отъ всѣко едно перо, ще имаме 1.800.000 л., които могатъ да послужатъ изключително за опитното дѣло и, както казахъ, преди всичко за тютюневи опитни полета, защото тютюнътъ дава най-много приходъ за държавата; следъ това ще се направятъ опити за скотовѣдството, говедовѣдството, овощарството, градинарството и пр. и пр.

Г. г. народни представители! Отъ 1915 г. насамъ въ България се включва и така наречениятъ Петрички окръгъ. Ние приказваме тукъ за земя — 50, 100, 200, 300 декара; изчислено е, обаче, че въ Петричкия окръгъ сръдно на стопанство не се падатъ повече отъ 20 декара земя. Съгласете се, че съ 20 декара земя, особено при това положение, въ което се намира сега земледѣлецътъ, не може да се живѣе. Какво трѣбва да се направи? Казахме, че всѣка година, споредъ статистическитъ сведения, България има единъ прирастъ отъ 115.000 души, а земята си остава сѣщата, даже нѣкои части отъ нея ставатъ негодни за обработване. И естествено е, неможейки да разширимъ земята, не ни остава нищо друго, освенъ да увеличимъ нейната производителностъ. Какъ, по какъвъ начинъ? Явно е, че трѣбва да отводнимъ всички мочурливи мѣста, чрезъ което не само ще можемъ да създадемъ земя за работа, но ще можемъ да се запазимъ и отъ маларията. Вземете статистическитъ сведения и ще се увѣрите, г-да, че пръвъ по смъртностъ е Петричкиятъ окръгъ. На какво се дължи това? Изключително на маларията тамъ. Въ Бургаско се взеха навреме мѣрки и маларията тамъ твърде много е намалѣла. У насъ, обаче, въ Петричкия окръгъ, въпрѣки че има една противомаларична станция, издържана отъ фондацията, и въпрѣки че има единъ инспекторъ, не е направено достатъчно. Тамъ има много мочурливи мѣста, които стоятъ неотводнени и, ако се отводнятъ, не само ще се запази населението въ здравословно отношение, но ще му се създаде и работна земя.

Може да се направи нѣщо и за оросяването на този край. Тамъ има вода въ изобилие — дава я и Пиринътъ, и Бѣласница. Но при днешното положение тамъ хората не

сж въ състояние да се направят. Образуваха се синдикати, за които държавата, съгласно закона за водните синдикати, е длъжна да даде 30%. Ние знаем, че пари не може да се намират, но нашата молба към г. министъра на земледелието е да издействува по една група трудови за онзи синдикати, които имат изработени ексекүтивни планове, за да се изкопае поне по една вада, та по този начин да се тури началото на оросяване онзи мѣста, които могат да бъдат оросени.

По-нататък, у нас едва сега се развива овошарството. Не мога да не се похваля от г. министъра на земледелието, че той не е жалил срѣдства, отпуснал е, отпуса ги и сега, за да могат да се присаждат и облагородяват дръвчета. Азъ бихъ го помолилъ въ по-силнъ темпъ да се продължи тази работа, за да се създаде единъ допълнителенъ поминъкъ, за да не остане населението тамъ да изкарва поминъка си само отъ тютюнъ, който, както е положението сега, не може да му даде нито храната, нито облеклото.

Има секции за залесяване и укрепяване пороищата и никой не може да бъде противъ тѣхъ, обаче правятъ се грѣшки не отъ г. министъра, а отъ органитъ на министерството. Назначенъ е човѣкъ да ръководи тази служба и какво прави? Цѣли села на единъ пѣтъ ги обявява за строго охранителни. Кѣде ще отиде това население? Не може въ такъвъ широкъ мащабъ наведнажъ да се върши тази работа; трѣбва постепенно да става това, за да се даде възможностъ на хората да се изселватъ. Ако се работи така, само съ едно обявление, публикувано въ „Държавенъ вестникъ“, това или онова село изцѣло да бъде обявено за строго охранително, не знамъ какво бихме могли да направимъ. Нѣколко депутации идваха при г. министъра, но той бѣше заетъ, да иска въ специаленъ инспекторъ да отиде тамъ и да нареди шаблонно да не се прилага законътъ. Но, отъ друга страна, необходимо нужно е залесяването и укрепяването на пороищата, защото отъ двадесетъ години азъ съмъ свидетелъ какъ мѣста, които по-рано сж били наравно съ полето, сега сж затрупани съ петь, десетъ метра отъ прѣстѣта, която е свлѣчена отъ работна площъ. Ето защо трѣбва да се залесяватъ и укрепяватъ пороищата, за да може да се запази полето.

После каза се, че нѣмаме фуражни растения. Много отъ високитъ мѣста, каквито сж повечето отъ нашитъ мѣста, могатъ да се засѣятъ съ фуражни семена.

Другъ единъ въпросъ, който се повдигна отъ г. Петко Дичевъ, също и отъ г. Момчо Дочевъ, е въпросътъ за собствеността въ новитъ земи. Тукъ се приказва какъ може да се запази собствеността у насъ. Г. г. народни представители! Азъ живѣя отъ 1913 г. въ предѣлитъ на България и до днесъ днешенъ собствеността въ новитъ земи не е приобщена къмъ общитъ закони за собствеността въ България. И до днесъ нашата собственостъ се урежда съ окръжни и нареждания. Даже имаме, за голѣмо съжаление, случаи да се отмѣняватъ закони съ окръжни на министъра на правосъдието. Министърътъ на вътрешнитъ работи, министърътъ на земледелието да издаватъ окръжни, все пакъ, бихме казали, може да не сж толкова компетентни по правото, но министърътъ на правосъдието съ окръжни отмѣнява закони. Научаваме се, че въ Министерството на правосъдието се изработва нѣкакъвъ законъ за уреждане собствеността въ новитъ земи.

Министъръ Д. Гичевъ: Имаме го готовъ вече.

И. Инглизовъ (мак): Азъ бихъ молилъ г. министъра на земледелието да се застъпи предъ Министерския съветъ, този законъ чакъ по-скоро да се прокара презъ Народното събрание, за да можемъ и въ този нашъ край да кажемъ кой е собственикъ и кой не е собственикъ. Ние имаме земи дадени на бѣжанци — тѣ не сж сигурни; имаме дадени на други по закона за т. з. с., но и тѣ не сж сигурни; ние имаме собственици на имоти, купили ги или придобили ги отъ дѣди и бащи, но и тѣ не сж сигурни. Ние нѣмаме нито единъ левъ ипотеченъ кредитъ и да искаме, не можемъ да получимъ, защото отвсѣкѣде ни казватъ: „Нѣмате право, защото не сте собственици“. Та ние не сме ли българи, не сме ли граждани на тая страна, нѣмаме ли право да се ползуваме отъ законитъ на тая страна? Ето защо необходимо е чакъ по-скоро съ законъ да се уреди веднажъ завинаги собствеността и въ тѣзи краища и да се приобщатъ и тѣ къмъ общитъ законоположения въ страната.

Азъ дължа една благодарностъ на г. министъра за това, че той подкрепи рибовѣдството у насъ. Ние имаме опитни рибовѣдни станции. Доколкуто ми се простиратъ даже сведенията, г. министърътъ на земледелието е направилъ всичко възможно, за да може да се прокара единъ тригодишенъ планъ. Ние често пѣти закачаеме нашитъ лѣвичари

за Съветска Русия. Но, г-да, не можемъ за всичко да нападаме нашитъ лѣвичари. Нека се съгласимъ, че ние не, а голѣми държави взеха примѣръ отъ Русия. Тѣхнитъ петиѣтки, триѣтки ние ги въвеждаме навсѣкѣде. Това е една разумна работа. Защото ние гласуваме бюджета на Министерството на земледелието, но ние нѣмаме единъ планъ, за да можемъ да видимъ какво сме свършили тая година, какво имаме да вършимъ идущата година. Прави впечатление, че въ Русия презъ 1925 г. е имало 8 милиона хектара засѣти земи и че е изнесла 3 милиона тона жито, че сега има 14 милиона засѣти хектара, а планътъ въ 1935 г. предвижда да има 32 милиона хектара засѣти. И докато по-рано сж имали 7-4 квинтала на хектаръ жито — а ние имаме 10-11 — сега имамъ 8-5 и т. н. Ето защо единъ планъ на изразходване и на това, което ще има да вършимъ въ земледелието, е необходимо. Всичко това трѣбва да бъде централизирано и изучено, трѣбва да се направи нѣщо, което ще може да даде действително резултати.

Ще ми прости г. министърътъ на земледелието, обаче се приказва на улицата, че много отъ тѣзи помощи и срѣдства, които трѣбва да се дадатъ, се даватъ на приятели. Азъ нѣмамъ случай да посоча, но приказва се на улицата. И вмѣсто така да се разпиляватъ тѣзи срѣдства, да се дадатъ тамъ, кѣдето трѣбва. Така въ § 45 е предвиденъ кредитъ за подпомагане на ленопроизводството и конопопроизводството. Това сж артикули, които ние не малко внасяме въ България. А ние имаме мѣста, кѣдето конопътъ и ленътъ могатъ да се произвеждатъ много добре. И само поради това, че не могатъ да се намиратъ 100 хиляди лева, тия култури се занемаряватъ. Но който се е занимавалъ съ тази култура и който я познава, ще знае, че като се обере ленътъ, ще трѣбва да бъде обработванъ 3 месеца, за да се изтеглятъ 30 кгр. ленъ. И естествено, тая култура ще остане назадъ, както и остава. Ще трѣбва ние да подпомогнемъ такива центрове като Лѣджене, Баня, Разложко и други, като имъ създадемъ по една инсталация за пречистване на лена. Това е необходимо нужно, за да можемъ да развиемъ конопопроизводство и ленопроизводство.

Отъ друга страна, азъ дължа благодарностъ на сегашния министъръ на земледелието заради това, че той взе мѣрки, поне половината памукъ, който се произвежда у насъ, да се пласира въ България въ предачнитъ и платнени фабрики. Нашитъ фабрики отказватъ да купуватъ нашия памукъ заради това, че той нѣма дълго влакно и че отъ него не може да се прави добра прежда. Позволете да ви кажа, че когато Петричкиятъ окръгъ бѣше подъ турска властъ, имаше фабрики за памучни прежди, които и сега съществуватъ въ Воденъ, които фабрики купуваха памука на този край. И тѣзи памучни прежди се продаваха тогава като по-доброкачествени отъ английскитъ. Естествено е, неговреме фабрикантитъ сж се заинтересовали и сж набавили доброкачествено семе, което съ течение на времето може да се е изродило и сега да не дава такова качество, такова дълго влакно, каквото е необходимо за нашитъ фабрики. Обаче то може да се по-добри до такова степенъ, че нашиятъ памукъ да измѣсти съвършено чуждия и да не внасяме отъвън памукъ.

Същото е и за коприната. Чета по вестницитъ, че се внася изкуствена коприна и се продавала 2-3 хиляди лева килограмътъ, когато ние имаме чисто естествено влакно и продаваме нашата коприна на безценница. Защо да внасяме отъвън, когато нашата коприна можемъ да я имаме 1.000 л. килограмътъ? Всичко трѣбва да се направи, за да се осигури производството на памукъ, папшули и пр.

Г. г. народни представители! Съ тия нѣколко думи, желая да обърна особено вниманието на г. министъра върху тѣзи мѣста въ България, кѣдето земата е много малко, кѣдето трѣбва да се даде първата помощъ, за да може да се увеличи производството тамъ и за да може да се пласира онова, което се произвежда тамъ.

Ще кажа нѣколко думи и за рибарството. Г. министре! Понеже ние имаме наши бѣжанци, които сж образували на много мѣста рибарски кооперации — азъ казахъ, че г. министърътъ е взелъ мѣрки да удовлетвори нуждитъ за подобрене рибарството — азъ отправямъ една молба къмъ него, да нареди да се прочистятъ известни мѣста покрай брѣговетъ на морето, защото тамъ има отидѣции отъ потънали лодки, котви, които прѣчатъ за ловенето на рибата. Това би могло да се направи съ сравнително малко срѣдства. Покрай това, не е зле г. министърътъ да вземе подъ внимание и постройката на гарда на Мандренското блато при гр. Бургазъ, който ще дава приходъ на държавата, споредъ изчисленията не на менъ, а на специалиститъ риболовци и ихтиолози, 1.500.000—1.800.000 л. годишно, а ще костува само около 3 милиона лева. Държавата може да бъде гарантирана за разхода, който ще направи за това,

отъ фонда, който се събира отъ рибаритѣ и който фондъ би могълъ да погаси направенитѣ разходи въ 2-3 години. Съ това ще се създаде поминѣкъ на много хора, а същевременно ще се даде възможностъ на населението да има евтина храна.

Приказва се за Русия. Четохъ, че тамъ развъждатъ и питомни зайци. Азъ съмъ челя, че въ Чехия пъкъ отглеждатъ даже охлюви въ горскитѣ мѣста. На това ние не обръщаме внимание, но то е единъ артикулъ, който също може да даде единъ приходъ на населението.

П. Попивановъ (з): И костенурки ще развъждаме!

И. Ингилизовъ (мак): Ние се смѣемъ на Григоръ Василевъ за това, че искаше да изнася домати отъ България. Обаче азъ ще ви кажа, че ако ние развиемъ градинарството, за което има особени условия въ нашия окръгъ, ние, безъ парници и особени грижи, можемъ да изкараме на пазара, особено на европейския пазаръ, зарзаватъ 15 дни по-рано. Разбира се, за това ще трѣбватъ малко грижи, малко жертви и затова именно азъ моля г. министра да се притече на помощъ не само на Петричкия окръгъ, но и на всички краища въ България, където земята е малко и където трѣбва да се засили това производство, за да може да живѣе населението. Ако разрешимъ този въпросъ, ние сме решили да излъкуваме нашия боленъ.

Въ началото казахъ, че кризата е свѣтловна. И споредъ менъ, не сж 30 милиона гладуващитѣ, а сж 130 милиона. Но нещастieto е тамъ, че не зависи отъ насъ. Индустрия, всичко е спрѣло, защото тѣзи голѣмци, които ни победиха, прибраха паритѣ и ги държатъ въ разни изби, не ги пускатъ; тѣ мислятъ, че трѣбва да прибератъ златото, за да ни тормозятъ. Като не го пускатъ, човѣчеството само ще го вземе, защото ако днесъ сж 30 милиона гладуващитѣ, утре ще бждатъ 150—300 милиона. За насъ кризата е една многоглава хидра — ние сме най-малката опашка — и докато не падне последната глава на хидрата, опашката ще живѣе. Ние ще живѣемъ, като учимъ нашия народъ да се труди и работи честно и добросъвестно и, подпомогнатъ и отъ държава и отъ властици, той ще може да изживѣе по-спокойно кризата. (Ражкоплѣскания отъ македонцитѣ и земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Лазаръ Станевъ.

Л. Станевъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Да научимъ нашия народъ да се труди, бѣха последнитѣ думи на говорившия преди менъ. Трудящиятъ народъ не само че се труди, но цѣлиятъ му животъ, отъ люлката до гроба, минава въ трудъ. Въпрѣки туй ние виждаме, че почти половината отъ този народъ днесъ загива въ мизерия, загива отъ гладъ. Тѣй че изходътъ, който посочи преждеговорившиятъ, виждаме, че съвсемъ не е основателенъ. (Възражения отъ мнозинството)

В. Коевски (нац. л): Това е лъжа.

Л. Станевъ (раб): Селското стопанство въ цѣлия свѣтъ преживява дълбока криза. Промислената криза се преплита съ аграрната и взаимно една друга се усилватъ. Кои сж причинитѣ за тая криза? Тукъ различнитѣ оратори посочиха различни причини. Единиятъ ораторъ посочи войната. Та войната си отиде отдавна, повече отъ десетъ години минаха отъ тогава, а ние виждаме, че кризата отъ 1928 г. се засилва, бѣга галопъ.

П. Мърмевъ (мак): Войната си отиде, обаче послѣдствията отъ войната още продължаватъ.

Л. Станевъ (раб): Главната причина за кризата, както промишлена, така и аграрна, това е монополистическиятъ капиталъ, който отъ промишлеността следъ войната мина и въ земледѣлието. Използувайки голѣмитѣ митнически бариири, той повишава ценитѣ на продуктитѣ, понижава ценитѣ на суровитѣ стоки, които купува, и по такъвъ начинъ оставя грамадната частъ отъ трудовия народъ въ небивала мизерия. Втората причина, това е рационализацииятъ въ земледѣлието, това е влизането на машината въ земледѣлието. Ние виждаме следъ войната бързо да се механизира земледѣлието въ голѣмитѣ капиталистически страни. Така Америка, която имаше до войната 400 хиляди трактора, сега вече наброява 1 милионъ. А като имаме предъ видъ другитѣ милиони машини, които вървятъ следъ тракторитѣ, ще видимъ докъде е стигнала механизациията на земледѣлието. Това е

и въ Канада, и въ Аржентина, а напоследъкъ излиза на сцената и друга голѣма страна, която по-рано бѣше полудива, на която земята бѣше широки необработени степи — Съветска Русия. Тамъ също съ небивалъ темпъ, непознатъ досега въ индустрията, се механизира земледѣлието, увеличава се посѣвната площъ. Невѣрни сж даннитѣ, които даде преждеговорившиятъ, че били разработени 8 милиона хектара земя, значи, само 3 милиона повече, отколкото въ България, споредъ неговитѣ данни. До войната въ Съветска Русия сж били разработени 117 милиона хектара, а само отъ 1929 г. насамъ, когато машината почва бързо да влиза въ земледѣлието, посѣвната площъ се е увеличила и достигнала до 144 милиона хектара или 1.440.000.000 декара земя. Тия цифри идатъ да опровергаватъ и проф. Геновъ, който казва, че били разработени 92 милиона хектара земя.

И. Василевъ (з): Недейте забравя, че приказвате по бюджетопоекта на Министерството на земледѣлието въ България, а не въ Съветска Русия.

В. Мариновъ (д): Защо говорите за Съветска Русия, а не за България?

Л. Станевъ (раб): Освенъ това производството на жито се е увеличило както въ Америка, Канада и Аржентина, така и въ Съветска Русия. Само за три години имаме увеличение на производството на жито съ 16 милиона тона. Съ 16 милиона тона могатъ да се изхранятъ за една година 52 милиона човѣка. Отъ тукъ вече се вижда колко сж вѣрни тѣхнитѣ проповѣди за гладъ въ Съветска Русия.

А. Капитановъ (з): Като имъ даватъ по 400 грама хлѣбъ, разбира се, ще стигне.

Л. Станевъ (раб): За напредъка на земледѣлието въ Съветска Русия идва на помощъ още огромното вложение на капитали въ видъ на машини въ земледѣлието.

К. Кирковъ (д): Нали сте противъ капитала, защо го използвате?

Л. Станевъ (раб): Така, отъ кръгло 3 милиарда лева наши пари, вложени въ земледѣлското производство презъ 1927 г., достигатъ презъ 1932 г. огромната цифра 305 милиарда лева. Отъ 21 милиарда рубли, които се влагатъ въ народното стопанство, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: За България приказвай!

Л. Станевъ (раб): . . . 4.360.000.000 рубли отиватъ само въ земледѣлието. (Възражения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Остави рублата. Ние употребяваме у насъ левове.

П. Дичевъ (д): Говорете по дневния редъ. Защо ни разправяте тия работи? Ние ги знаемъ и нѣмаме нужда да ги чуваме отъ Васъ.

Л. Станевъ (раб): Освенъ това Съветскиятъ съюзъ нѣма вече синуритѣ, слоговетѣ. Тамъ земята се обработва колективно, а колективното обработване на земята дава много по-голѣми резултати, много по-голѣмо производство. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Станевъ! Азъ нѣма да Ви оставя да говорите вънъ отъ дневния редъ. Азъ не мога да Ви оставя да говорите вънъ отъ дневния редъ. Азъ не мога да вървя противъ волята на народното представителство. Народното представителство не може да слуша възхваления на руски работи.

Л. Станевъ (раб): Говоря по бюджета.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Или ще говорите за България и за бюджета, или ще Ви отнема думата.

Л. Станевъ (раб): Какъ капиталиститѣ се борятъ съ кризата?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Говорете за България.

А. Бояджиевъ (раб): Всички оратори говориха за Русия.

Л. Станевъ (раб): Да видимъ какъ капиталиститѣ се борятъ съ кризата. Тѣ казватъ, че кризата се дължи на

сврхпроизводството на храни и поради поевтиняването на тия храни се явява аграрната криза. А какво е туй сврхпроизводство? Върно е, че въ Америка има запаси от жито, което може да изхрани цяла Европа една година, но Америка има, както е известно, 14 милиона безработни, които умират от глад. Има сврхпроизводство на всички стоки. Всички складове въ всички капиталистически държави сж изпълнени съ запаси от хранителни продукти и съ стоки, а по всички улици на голѣмитѣ градове въ капиталистическите страни полуголи, полубоси, изгладнѣли безработни работници измират от глад.

А. Капитановъ (з): Въ Русия?

Л. Станевъ (раб): Значи, това сврхпроизводство е относително.

К. Русиновъ (раб): За Русия не питайте, защото председателят не дава да се говори за Русия.

Л. Станевъ (раб): Какви срѣдства препорѣчват капиталистите за борба съ кризата? Преди всичко — митнически бариери. Всѣка една капиталистическа държава се огражда съ митнически бариери, за да не допусне да влѣзат въ нея стоки от друга държава. По този начинъ се дава възможност на монополистическия капитал да поддържа високи цени на продуктите, които се продават въ всѣка страна, и, следователно, тежестите от това повишение на цените се падат пакъ върху широките трудящи се маси, които сж болшинството от консоматорите на тия продукти. Второто срѣдство сж различните конференции, които се събират въ Римъ, въ Букурещъ и въ Парижъ. На конференцията въ Римъ, въ която участваха представители на всички капиталистически държави, бѣ поканенъ и Съветският съюзъ съ своя представител-икономистъ Крицманъ. Отъ решенията на тая конференция се вижда до какви абсурди се дойде, какви предложения се направиха отъ капиталистите за изходъ отъ кризата. Американците предложиха посѣвната площ да се намали съ 20%, като тая площ се засѣе съ гори. Понеже страните, въ които е развито скотовъдството, сжко сж под ударитѣ на кризата въ производството на млѣко и млѣчни произведения, и тия страни сжко пишатъ отъ кризата. Представителитѣ на земеделската федерация въ Америка предложиха на 10 крави да се убие една и да се задължатъ производителитѣ на млѣко и на масло да пиятъ определено количество млѣко на день и да ядатъ определено количество масло на день.

Нѣкой отъ земеделците: Още по-добре! Да ядатъ масло, за да си засилятъ здравето — лошо ли е?

Л. Станевъ (раб): Това бѣха срѣдствата за борба съ кризата, които предложиха представителитѣ на капиталистическите държави. И тогава представителът на съветитѣ Крицманъ взема думата и казва: „Вие сте въ уплаха, вие сте въ паника, затуй защото складовете ви сж пълни съ храни, а въ сжщото време милиони хора умиратъ отъ глад“.

П. Дичевъ (д): Въ Русия!

Л. Станевъ (раб): „Ние, заяви Крицманъ, не само че не намаляваме посѣвната площ, но водимъ голѣма пропаганда за увеличаване за засѣвната площ и за увеличаване производството на всички храни, на всички стоки, защото колкото повече увеличаваме производството на земеделски продукти, колкото повече увеличаваме производството на хранитѣ, толкова повече трудящите се ще бждатъ сити, толкова повече благоденствието имъ се увеличава“. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Нѣкой отъ земеделците: И подпредседателятъ Захариевъ ржкоплѣска.

Н. Захариевъ (з): (Къмъ работниците) Добре, че Ви подсѣтихъ да ржкоплѣскаете, иначе бѣхте заспали.

Л. Станевъ (раб): Че действително, г. г. народни представители, колективното стопанство въ Съветска Русия има предимства, ще ви приведа думите не на комунисти, а на най-голѣмия земеделадѣлецъ въ свѣта, американеца Кемберленъ, бившъ секретаръ на департамента по земледелието и председателъ на земеделската федерация въ Съединените щати, който има най-голѣмото стопанство въ свѣта отъ 700 хиляди декара земя. Съветскиятъ съюзъ

поканва Кемберленъ да отиде тамъ да види най-голѣмото съветско държавно стопанство „Гигантъ“ — отъ 200 милиона декара; той отива тамъ, дава имъ известни наставления и следъ като излиза въ Европа, дава изявления, че Съветскиятъ съюзъ е единичката страна, която дава възможност и на наука, и на специалисти, и на работници, и на селяни да развиятъ своите сили и умствени способности въ възможните граници. В. „Возрождение“ го нарече болшевишкия агентъ. Тоя болшевишки агентъ, най-голѣмиятъ земеделадѣлецъ въ Америка, бѣше поканенъ отъ съветитѣ на работа като специалистъ и сега е въ Всеруския стопански народенъ съветъ на работа.

Нѣкой отъ земеделците: Карай, Лазаре! Научилъ си си урока.

С. Цановъ (з): Карай, защото иначе нѣма мандатъ!

Л. Станевъ (раб): Въ резултатъ на кризата въ капиталистическите страни има 80 милиона безработни, споредъ официалните сведения на Обществото на народите. Но никой не държи статистика за безработните въ село, за безработните въ колонии, които заедно съ семействата имъ, споредъ американския икономистъ Карлъ Уликъ, достигатъ въ свѣта до 400 милиона души. Едната трета отъ човѣчеството гладува, не си дояжда, когато има складове пълни съ милиони тонове храни, пълни съ облѣкло и съ други стоки!

И. п. Рачевъ (з): Петко Напетовъ ли ти даде тия сведения?

Л. Станевъ (раб): Ясно е кой е виновникътъ за кризата. Това е капиталистическото производство, самата капиталистическа система. Напраздно всичките оратори обикалятъ въ единъ и сжщъ кръгъ да търсятъ изходъ отъ кризата у насъ и всички препорѣчватъ цвѣтно зеле да сѣемъ, свинарство да развиваме, овошарство да развиваме! А никой не се спира на корените на тая криза, които сж въ самия начинъ на капиталистическото производство.

Кризата въ капитализма не само не се спира, не само не намалява, но ежегодно се засилва и бѣга галопъ, ежегодно изхвърля хиляди и хиляди работници и селяни безъ работа на улицата. Какъ ще спратъ кризата? Вие виждате какви глупави мѣрки препорѣчватъ. Възможно ли е по този начинъ да се спре кризата? Машинизираното земледѣлие произвежда евтино жито. На това евтино жито не могатъ да конкуриратъ страни като България, Югославия и другитѣ страни на Балканите, както и Китай, Индия и другите колониални страни, понеже работятъ земята по първобитенъ начинъ съ дървено рало, както е и у насъ. По такъвъ начинъ ние ще бждемъ принудени, както е въ действителност, да продаваме нашето производство на цени по-низки, отколкото на насъ ни струватъ. Нашето трудово стопанство е дефицитно, тоя дефицитъ ще трѣбва да се набави. Селянинътъ ще го набави чрезъ заеми отъ банки или частни лихвари, но той трѣбва да изплати тѣзи заеми. А откъде ще вземе, за да ги плати? Самъ ще си продаде земята, ако не я продаде бирникътъ или приставътъ. Това сж резултатитѣ отъ стопанската политика на капиталистическите държави. Само за една година въ Америка, споредъ „Известията“ на Българската земеделска банка, 73.000 стопани земеделци сж разорени, напускатъ своята земя и бѣгатъ въ градовете да търсятъ работа, за да се присѣдинятъ къмъ легионите гладни въ Нью-Йоркъ и въ другите американски градове. Въ Полша само въ единъ окръгъ — Велиски — презъ 1930 г. сж разпродадени имуществата на 30.000 стопани. Нѣма да ви привеждамъ статистики за отдалените държави, но ви казвамъ само тѣзи факти, за да видите, че машинизацията, рационализацията въ капиталистическата система разрушава земеделското стопанство, деградира го и селянитѣ непрестанно се пролетаризиратъ.

Е. Шидерски (з): Толкозъ по-добре за васъ.

Л. Станевъ (раб): Друго нѣщо е рационализацията и машинизацията въ Съветския съюзъ. Тамъ колкото повече се увеличаватъ машините въ земедѣлието, колкото повече земедѣлието се машинизира, толкова повече се увеличава благоденствието на работниците и на селяните. Ето разликата: рационализацията на земедѣлието въ капиталистическите страни носи разорение, мизерия, глад и смъртъ на селянитѣ, а въ Съветския съюзъ благоденствие и повдигане културното ниво на селянитѣ. Това е разликата. Проф. Молловъ тукъ се обявя противъ машинизирането на земедѣлието, защото то изхвърляло работниците на

улицата. Дребното земледелие, според неговите статистики, било по-доходно от едрото. Възможно ли е да се казва, че дребното земледелие било по-доходно от едрото земледелие, когато въ едрото земледелие се пускаат най-сложни, голъми машини, каквито сж комбайните, които изкарват производство 10-20 пъти по-евтино от туй, което ние изкарваме съ дървеното рало? Въ Съветска Русия работят съ най-голъми машини — които карат 30 км. бразда. Въ совхоза „Гигант“ производството съ тия машини е 20 пъти по-евтино от това, което се изкарва съ дървеното рало. (Ръжкоплъскания от работниците)

Н. Захариев (з): И тукъ ще има!

Л. Станевъ (раб): Нѣма повече начина за разрешение на аграрната криза въ рамките на капиталистическото общество. Разрешението на аграрната криза е въ колективизацията на земледѣлскитѣ стопанства, а тая колективизация може да стане само при другъ строй — при управлението на работници и селяни. (Ръжкоплъскания от работниците)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Полека, ще го чуятъ отъ Москва!

Л. Станевъ (раб): Като резултатъ на аграрната криза грамадни милионни задължения се трупатъ върху гърба на трудящитѣ се селяни. Защото тежеститѣ на аграрната и промишлената криза не падатъ върху капиталиститѣ, а съ всичката си тежестъ буржоазията ги стоварва върху плещитѣ на работници и селяни, отъ тукъ грамаднитѣ милиарди задължения на селяни и работници въ всички капиталистически държави.

Кризата — ето, г. г. народни представители, виновникътъ, който кара работници и селяни да излизатъ на борба, да нададатъ своя гласъ на протестъ, че ще се борятъ за работа, хлѣбъ и свобода. Ето ржката на Москва, която вие винаги виждате въ всѣка борба на работниците и селянитѣ. Това е ржката на мизерията, ржката на глада, на нищетата — тя вдъхновява борбитѣ на работниците и селянитѣ. (Ръжкоплъскания отъ работниците)

Н. Захариевъ (з): Тая ржка че е мизерна, мизерна е.

Л. Станевъ (раб): Разбира се, сжщитѣ причини за аграрната криза сж и у насъ. Само че ние имаме и специални мѣстни причини. Това е голъмата раздробеностъ на нашето земледѣлие; това е дървеното рало. 60% отъ нашитѣ земледѣлски стопанства оратъ съ дървени рала.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Лъжешъ. Много си ги видѣлъ!

Л. Станевъ (раб): Това сж сведения на статистиката у насъ. 540.000 стопани оратъ съ дървени рала.

А. Капитановъ (з): Отъ коя година сж сведенията Ви?

Л. Станевъ (раб): Отъ 1926 г.

А. Капитановъ (з): Много стари сж сведенията Ви.

Л. Станевъ (раб): Какви сж послѣдствията отъ аграрната криза у насъ? Това сж голъмитѣ задължения. Тукъ често имаме случаи да констатираме, че задълженията на нашитѣ селяни възлизатъ до грамадната цифра 14.000.000.000 л. Причината на това сж низкитѣ цени на нашето производство. Вие знаете, че нашитѣ жита, които се продаватъ на работниците и селянитѣ въ балканскитѣ страни по 4 л., се продаватъ по 1-20 л. въ Италия, въ Франция. Но като дойдемъ до закона на г. министъръ Гичевъ за храноизноса, тогава ще говоримъ за него. Ценитѣ не само на житото, но на всичкитѣ земледѣлски продукти само въ продължение на три години спаднаха нѣколко пъти. Тютюнътъ се продава на безценница: докато преди 2-3 години въ нашия Плъвенски край се продаваше недоброкачественият тютюнъ по 2 л., споредъ г. министъръ Стефановъ въ Петричко и Кърджалийско най-доброкачественият тютюнъ се продава по 2 л. Това е и съ слънчоплодовото сѣме, цената на което е спаднала за три години отъ 7 л. на 1-50 л. килограмътъ. Цената на гроздето сжщо е спаднала. Това става съ цената на всички земледѣлски продукти. Въ тая криза данъцитѣ се увеличаватъ. Ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения сж спаднали 4, 5, 6 пъти,

но данъктътъ не е спадналъ нито единъ пътъ и по такъвъ начинъ, ако данъктътъ бѣше тежъкъ преди години, днесъ 4 пъти повече тегибѣ върху гърба на трудящитѣ се селяни. Понеже селянитѣ не могатъ да плащатъ данъцитѣ, екзекуцитѣ сж масово явление. Днесъ бирникътъ и сждебниятъ приставъ ставатъ по-страшни отъ стражаритѣ на г. министъръ Гиргиновъ, защото не оставятъ нищо въ къщата, когато отиватъ да екзекутиратъ — изнасятъ на търгъ и последната черга на данъкоплатеца, достигна се и до тамъ, че изнасятъ за проданъ и кратуната съ червенъ пиперъ, окачена на стената, какъто е случаятъ въ с. Крушовица, Орѣховска околия. (Възражения отъ мнозинството) Ако това е за дребнитѣ селяни, тѣзи, които иматъ до 20, 30, 50 декара земя — а тѣ сж 60% отъ нашитѣ стопани — тѣзи пъкъ, които нѣматъ земя или иматъ съвсемъ малко и купуватъ храни, а не продаватъ, тѣ още по-болезнено чувствуватъ тежестта на кризата. Като резултатъ на непосилния трудъ, като резултатъ на недождането и гладуването идатъ болеститѣ. Ако нашитѣ селяни още се крепятъ, тѣ се крепятъ благодарение на непосилния трудъ, на системното гладуване, на впрѣгане въ работа и 3-годишнитѣ си деца. Вземете статистиката за туберкулозно умрѣлитѣ и ще видите, че тази болестъ всѣка година съ бързи крачки напредва: съ 10-15 хиляди случаи се увеличава годишно смъртътъ отъ туберкулозата. (Оживление)

Агитаторитѣ отъ Народния блокъ, понеже не могатъ да се оправдаятъ предъ селянитѣ, като виновници за бедственото имъ положение, за да отвлѣкатъ вниманието имъ, много обичатъ да приказватъ въ събранията, че въ Съветския съюзъ хората измирали отъ гладъ. „Тамъ ходятъ голи по улицитѣ!“ — тѣй заявяваше г. министъръ Мушановъ отъ тукъ. (Сочи министерската маса) А въ сжщностъ не тамъ, а тукъ, у насъ, има смъртни случаи отъ гладъ. Не само въ новоосвободенитѣ земи, въ тютюнопроизводителнитѣ центрове, въ Балкана, а и въ Тракия и другаде ще намѣрите навсѣкжде смъртни случаи отъ гладъ! (Възражения отъ мнозинството)

Е. Шидерски (з): Какъ не те е срамъ като приказвашъ туй! Това е демагогия!

Л. Станевъ (раб): Ще ви приведа данни какъ правителството на Народния блокъ се бори съ тая криза. То се бори съ нея тѣй, както се борѣха и неговитѣ предшественици, неговитѣ приятели — сговориститѣ, които стоварваха тежестта отъ кризата върху гърба на селянитѣ, върху гърба на работниците. Че това е така, че всичката тежестъ отъ кризата лѣга върху работниците и селянитѣ, че всички данъци се събиратъ отъ тѣхъ, самъ г. министъръ Гичевъ — случайно или съзнателно — го заяви въ тѣхния конгресъ. Азъ ще ви цитирамъ неговата речъ: (Чете)

„Пари трѣбватъ, а пари нѣма. Кажете ни отъ кжде да ги вземемъ. Нѣкой ще ни кажатъ: ще ги вземете отъ тия, които ги събраха, които ги натрупаха, които ги прибраха въ каситѣ си. (Ръжкоплъскания. „Вѣрно!“ „Ура!“) Драги другари! Да ги вземемъ, но ги нѣма. Изнесоха ги задъ граница, изнесоха ги въ Франция, въ Америка и другаде, а въ България останаха само голитѣ български селяни, съ тѣхната земя и съ богатствата, които създаватъ на тая земя, съ които богатства ще възстановяватъ, ще уреждатъ своята държава“.

Ето какъ ще се уреждатъ разрушенията на кризата — ще се уреждатъ съ голия грѣбъ, съ голитѣ мишци на селянина и съ парчето земя, която му е останала!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ние ще си уреждаме държавата.

Л. Станевъ (раб): Нѣмаме капитали, казва г. Гичевъ. Въ една своя речъ той заявява, че въ България има само чужди капитали три милиарда лева.

Ясно е за всички, г-да, особено за васъ (Сочи земледѣлцитѣ), които претендирате да сте представители на селото, че отъ тѣзи селяни всичко вземате. Вие сте щедри само когато отпускате срѣдства за бюджета на полицията, за бюджета на Министерството на войната, за владѣнитѣ, за чековетѣ, а отъ селянитѣ само взимате.

Министъръ Д. Гичевъ: Лазаре! Кажи ми: въ Русия отъ кого взематъ — отъ буржоазията ли взематъ, отъ капиталиститѣ ли взематъ?

Л. Станевъ (раб): Взематъ отъ производството, отъ индустрията, отъ богатствата, които създаватъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) (Продължава да чете)

„Трѣбва да плащаме“ — казва г. министърът — „но нѣма отъ къде да вземаме, освенъ отъ данѣцитѣ на българския народъ . . . че изворътъ на нашата държава, това е българскиятъ данѣкоплатецъ и че тоя изворъ хептенъ е пресъхналъ — пресушиха го г. г. сговориститѣ. Затова позволете ми да ви кажа, че нѣма държава безъ данѣци“. По такъвъ начинъ се оправдава министъръ Гичевъ.

Министъръ Д. Гичевъ: Има ли държава безъ данѣци?

Л. Станевъ (раб): Ето, виждате отде вземате за грамаднитѣ заплати, за печалбитѣ на търговскитѣ дружества и на банкеритѣ, за голѣмитѣ лихви — вземате отъ гърба на селянитѣ!

Г. Енчевъ (з): Моля ти се, Лазаръ Станевъ, единъ въпросъ искамъ да ти задамъ.

Л. Станевъ (раб): Понеже нищо не можете да дадете на борящитѣ се работници и селяни, а само ги ограбвате, и понеже съ вашитѣ закони, демагогия и залъгване не можете да ги увѣрите, приобѣгвате до тероръ надъ селянитѣ и работницитѣ. Това е мѣрка на капиталиститѣ за изходъ отъ кризата — свирепиятъ полицейски тероръ. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ) Че това е така, явствува отъ отношенията между нѣкои членове на кабинета. Тая сутринъ вестницитѣ писаха, че министъръ Гичевъ е скаранъ съ г. Гиргинова, упрѣква тоя последния, че терорътъ въ селата билъ голѣмъ, макаръ че и той тероризира. Тоя сжщиятъ министъръ Гичевъ, обаче, на конгреса казваше: „Даже нищо да не сме ви дали, свободата, която сме ви дали, малко ли е?“ Да, свободата, която се изразява въ падане на убити селяни по селата, когато сж излѣзли да предявятъ своитѣ искания и да се борятъ за хлѣбъ и за свобода!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие сте виновни за тия убийства.

А. Капитановъ (з): Азъ сега си обяснявамъ защо снощи ти бѣше избѣгалъ, като те викаха да приказвашъ.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Земледѣлцитѣ много се хвалѣха преди законодателнитѣ избори съ законитѣ, които тѣ ще прокарватъ въ помощъ на трудящитѣ се селяни. „Като дойдемъ на властъ, казваха агитаторитѣ на Земледѣлския сѣюзъ, ще ви свалимъ бремето, ще ви намалимъ данѣцитѣ, ще увеличимъ ценитѣ на вашитѣ произведения, ще ви дадемъ свобода“. Е добре, да видимъ какво дадохте вие съ вашитѣ закони на тия гладни трудящи се селяни, които въ името на тия искания, въ името на тия обещания дадоха на 21 юний гласа си за васъ.

А. Циганчевъ (з): И ти агитираше на 21 юний за насъ, за Земледѣлския сѣюзъ.

Л. Станевъ (раб): Голѣмъ бѣше шумътъ имъ, когато се гласуваше измѣнението на закона за закупуване и износъ на зърненитѣ храни. Въ цѣлата тѣхна преса пишеха: „Държавата ще купува житото на по-високи цени, а ще го продава на населението на по-низки. Държавата да губи стотици милиони левове, но селянинътъ да не губи“. И така облагодетелствуваха селянитѣ съ този законъ, че сами вече искатъ отмѣняването на закона за храноизноса, защото иначе не могатъ се показа на село. Самъ г. професоръ Геновъ въ своята речъ призна, че съ тоя законъ се облагодетелствуваха само богатитѣ селяни. „Ще трѣбва вече“, казва той, „да създадемъ реформи и за беднитѣ селяни“. Ето най-после показаха истинската физиономия на своя законъ за храноизноса, чрезъ който законъ се облагодетелствуваха богатитѣ селяни за смѣтка на беднитѣ, които купуватъ хлѣбъ. Работницитѣ и селянитѣ купуватъ хлѣба по 5 л. килограма, когато въ чужбина държавата продава житото по 1-20 л.

Е. Шидерски (з): Азъ не мога да разбера какво приказвашъ: искашъ високи заплати, а малки или никакви данѣци; искашъ евтинъ хлѣбъ, а говоришъ за по-голѣма цена на хранитѣ!

Л. Станевъ (раб): Но най-крупното събитие въ управлението на Народния блокъ, пишеха тѣ, е гласуването на закона за закрила на земледѣлца-стопанинъ. Цѣли месеци се занимаваха съ него, най-после тукъ го прокараха съ голѣми скандали. Но какво се закриля съ тоя законъ и кой се закриля съ него? „Съ тоя законъ, говорѣха земледѣлскитѣ оратори, ние закрепваме вече земледѣлца-стопанинъ, ние успокояваме селянина, земледѣлца; съ тоя

законъ ще прогонимъ вече комуниститѣ отъ селата. Ние ще спечелимъ селянитѣ за фронта на държавата“.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ти си се побъркалъ.

Л. Станевъ (раб): Кои, обаче, се облагодетелствуваха съ тоя законъ? Облагодетелствуваха се тѣзи, които имаха голѣми задължения — тѣзи, които иматъ до 200.000 л. задължения. Но кои сж тия, които иматъ голѣми задължения до 200.000 л.? Това сж богатитѣ селяни. Значи, не сж беднитѣ и срѣдни селяни, които се възползуваха отъ тоя законъ. Беднитѣ селяни иматъ отъ 1.000 до 4.000 л. задължения къмъ Земледѣлската банка, които задължения тоя законъ не засѣга.

А. Капитановъ (з): Че кой ограничава тия, които иматъ по-малко задължения, да се възползуватъ отъ закона? Ти не знаешъ какво приказвашъ! Ако има 2.000 л. задължения, пакъ се ползува отъ закона.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Клишето не може да се приложи тукъ. Въ закона е казано: „Подъ 200.000 л.“ — отъ 1.000 до 200.000 л.

Л. Станевъ (раб): Отъ закона се възползуваха тия, които сж купили трактори, тия, които сж правила мелници и маслобойни. Въ бюджетарната комисия едни други се обвиняваха, че ще се облагодетелствуватъ тия, които иматъ мелница и маслобойна; затуй и поддържатъ тая цифра 200.000 л.

Нѣма да се разпродава, казватъ, вече земята на селянина.

А. Капитановъ (з): Кажи тогава, че защищавашъ тия, които продаваха машинитѣ, за да разберемъ кого защитаваашъ.

Л. Станевъ (раб): Действително, отначало селянитѣ се хванаха на тази вѣдица, че не могатъ да имъ продаватъ земята за задължения. Обаче въ срѣдата на този законъ се мѣдри една забележка, че нѣма да се продава земя до 50 декара за частни задължения, направени следъ влизане въ сила на настоящия законъ.

А. Капитановъ (з): Латерна! Не спирашъ! Като те курдисатъ и като почнешъ, не знаешъ де да свършишъ.

Л. Станевъ (раб): Като резултатъ на тоя законъ не само че не спрѣха разпродажбитѣ на имоти и покѣщенината на селянитѣ, но имъ се продава последниятъ декаръ нива, а така сжщо се пращатъ въ затворитѣ за задължения. Въ моето село Торосъ Гето Колевъ за задължения, голѣми глоби, които не може да ги изплати, го изпратиха въ Плевенския затворъ да излежава задълженията си.

А. Капитановъ (з): За задължения никой не лежи въ България. Нѣма такъвъ законъ.

Г. Енчевъ (з): Не сте добросъвестни хора.

Л. Станевъ (раб): Тая седмица луковитскитѣ сждебенъ приставъ продаде последната нива отъ 1 декаръ и половина на Петко Цоловъ, отъ с. Джбене, Луковитска околия, за задължения къмъ Земледѣлската банка. Ето какъ съ тоя законъ се закриля земледѣлецътъ-стопанинъ.

Други закони, г. г. народни представители, които се създадоха, бѣха законитѣ, съ които се целѣше да се върши агитация, да се заробятъ трудящитѣ се маси, да се притѣпява тѣхното недоволство, съ които се целѣше да се закрепни господството на днешната фашистка диктатура. Това сж: законътъ за намаление наемитѣ на фондовитѣ земи — Сговорътъ намали наемитѣ съ 50%, а г. министъръ Гичевъ още съ 10%; законътъ за тѣй наречената малка амнистия, законътъ за опрощаване на данѣцитѣ, законътъ за акцизитѣ и др.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Съ този законъ за намаление наемитѣ на фондовитѣ земи се закрепва фашистската диктатура! Ти се побърка, бе Лазаре!

Л. Станевъ (раб): Това не сж закони, а това сж палиативи, това е хвърляне прахъ въ очитѣ на трудящитѣ се селяни, както заяви вашиятъ народенъ представителъ д-ръ Георги Димитровъ въ комисията по Министерството на земледѣлието.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Съ закона за намаление наема на фондовитѣ земи се поддържа фашистската диктатура!

А. Бояджиевъ (раб): Защото искате да привържете маситѣ къмъ тая фашистска диктатура.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Всички оратори тук плакаха за земеделското стопанство. То е, казват, основата на нашата държава, то е всичко, отъ него се черпят източници за тая държава. Е добре, и ние сме съгласни, че е така, но да видимъ срещу тия източници, срещу тия милионни богатства, които капиталистите извличатъ отъ тия трудящи се, какво имъ дава народоблокарското правителство. Това се вижда отъ бюджета. Досега можеше да има приказки, можеше да има залъгвания и агитации да се успокояватъ селянитъ, но дойде бюджетътъ, който е огледало на вашата политика на ограбване на трудящия народъ и вече ние никого не можете да залъгвате и никого не може да излъжете. Отъ трудящитъ се селяни въ видъ на данъци се измъкватъ 4 и $\frac{1}{2}$ милиарда лева и толкова отъ налози, значи, стигатъ до 9 милиарда лева годишно.

И. п. Рачевъ (з): Въ Съветска Русия отъ где взематъ?

П. Напетовъ (раб): Взематъ, но е важно за какво се даватъ.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Какво даватъ днесъ Народниятъ блокъ и министъръ Гичевъ на тия селяни, за които претендирате, че ги защитавате и на които претендирате, че вие тукъ сте представители? Г. г. народни представители! Днесъ на тия селяни нищо не се дава. Давате само 4% отъ бюджета за тѣхъ, а 96% отъ бюджета вземате отъ тѣхъ. Ето вашата политика на ограбване трудящитъ се селяни, която политика е продължение на политиката на вашитъ предшественици сговористи.

А. Капитановъ (з): На които вие бѣхте ортаци.

Л. Станевъ (раб): Единъ представител на трудящото се селячество отъ тукъ заявяваше: „21 юний е синурътъ — е слогътъ, както казватъ по насъ — на две епохи, на старото и новото“. Така ли е въ сѣщностъ? Ето бюджетътъ говори има ли синуръ. Не само че нѣма синуръ, но вие продължавате епохата на вашитъ предшественици, съ тая разлика, че днесъ кризата е много по-тежка, много повече се чувствува. Къде ви е синурътъ? Г-да! Нѣма синуръ. Вие сте ортаци съ тѣхъ, вие ги замѣствате, вие засилвате експлоатацията и ограбването на работници и селяни.

А. Капитановъ (з): Синуръ има и въ този синуръ вие много често се спъвате и за туй ви боли много.

А. Чиганчевъ (з): Благодарение на този синуръ вие кажа много сербезъ приказвате.

Л. Станевъ (раб): Ще ви приведа единъ примѣръ, за да видите, че вие доведохте селянина до просешка тояга, до едно тежко положение, отъ което никога не може да изѣзе. Селянинътъ е опусналъ вече двата края и не може да ги зѣържи, въпрѣки вашето желание. Ще ви приведа за примѣръ с. Сулуджалъ, Варненска околия, което брои 1.054 жители и има 233 домакинства. Това село има задължения 3.665.619 л., безъ данъцитъ къмъ общината и наложитъ. На семейство се падатъ по 15.735 л. задължения, а на лице 3.475 л. задължения.

Н. Стамболиевъ (з): Отъ коя година.

Л. Станевъ (раб): Още по-тежко е положението на бѣжанцитъ, които дойдоха тукъ като резултатъ на вашата завоевателна политика. Това сѣ повече отъ 65 хиляди семейства, чиято участь, чиято сѣдба е много по-черна, много по-страшна отъ тая на другитъ селяни. Тѣхъ ги оземлиха дотолкова, доколкото да ги заробятъ съ задължения, да заробятъ цѣлото имъ поколѣние. Селото Батакъ, Свищовска околия, брои 1.872 души, съ 278 домакинства. То има задължения всичко 16.353.000 л., или на домакинство се падатъ 74.671 л., или на глава — 10.844 л.

Г. Енчевъ (з): Кой ти даде тѣзи сведения?

Л. Станевъ (раб): Даватъ ги самитъ селяни, които иматъ да даватъ тия милиони.

Г. Енчевъ (з): Не ти ги даватъ самитъ селяни, а ти ги изсмуквашъ отъ прѣститъ си.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Като резултатъ на тѣзи задължения, на това ограбване на селянитъ последнитъ сѣ изправени предъ гладна смъртъ.

Г. Енчевъ (з): Преди всичко селянитъ отъ с. Батакъ не те познаватъ. Кой ще ти дава тѣзи сведения!

Л. Станевъ (раб): Нашето земеделско стопанство не живѣе, то е вече мъртво. Като резултатъ на вашата политика, на вашата стопанска, земеделска политика вестникитъ ежедневно запълнятъ цѣли колони съ писания за умирация по единъ мъченически начинъ на деца, жени и мъже отъ гладъ.

А. Капитановъ (з): Въ Русия не мратъ ли? Отъ 15 години тамъ не умиратъ!

Л. Станевъ (раб): Привеждамъ ви следния примѣръ отъ в. „Празднични вѣсти“. (Чете): „Въ с. Рила сега ужасътъ на мизерията шедствува въ селото и вие виждате само полуживи мъртавци“.

А. Буковъ (з): Искашъ да направимъ безсмъртни хора — не може тая работа.

Л. Станевъ (раб): „Множество семейства просто по цѣли дни лежатъ гладни и нѣматъ сила да станатъ. Това село има близо 5.000 жители, отъ които до 70% буквално гладуватъ. Просията е станала обикновено явление. Майки и деца постоянно обхождатъ по-заможнитъ и молятъ за залъкъ и трохи. Азъ бѣхъ свидетел на следната картина: майка идва въ едно семейство да моли за хлѣбъ. Семейството току-що се е нахранило и добрало всичко и казватъ на жената, че нѣма. Тогава нещастната майка вижда нахиснати въ единъ легень корички отъ останки за кучетата и кокошкитъ и моли за тѣхъ. И когато ѝ ги дадохъ, съ свѣтнали отъ радостъ очи ги изсипа въ полата си и се затича къмъ гладнитъ си деца“.

А. Капитановъ (з): Сами си пишете тѣзи писма.

Л. Станевъ (раб): „По улицата срѣщамъ живи сѣщества, потънали въ дрипи, бледи и изпити отъ гладъ и грижи лица“.

Т. Бошнаковъ (з): Ти самъ си писалъ това писмо. Другъ не ти го е писалъ.

Л. Станевъ (раб): „Най-трогателна е гледката съ децата, въ които нищо детско и жизнерадостно не е останало. Много отъ децата сѣ облѣчени съ пѣстри гащички и дрешки, съшити отъ кърпи за лице и черги за покриване“.

А. Капитановъ (з): Това писмо селско ли е; отъ село ли ти е писано, Лазаре?

Л. Станевъ (раб): „Сутринъ рано се наблюдава една интересна картина: жени се лутатъ изъ улицитъ съ керемиди въ рѣжа и гледатъ кой куминъ пуши, за да отидатъ тамъ и си взематъ огънь. Хората сѣ дошли дотамъ да нѣматъ пари за кутия кибритъ.“

Всичко изложено е една бледа картина на действителното положение въ този тютюнопроизводителенъ центъръ. Гладната смъртъ е вперила надъ него своитъ нокти и взема вече своитъ жертви.

Полето пустѣе. Въпрѣки напредналия работенъ сезонъ, повече отъ половината ниви стоятъ необработени. Нѣкои не могатъ да работятъ отъ гладъ, други изгубили всѣка надежда за по-добри дни“.

А. Капитановъ (з): Това е поезия.

Л. Станевъ (раб): Това не е поезия, а е голата истина, която вие не искате да видите. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

А. Капитановъ (з): Защо не го дадете въ факсимиле да видимъ кой му е авторътъ?

Л. Станевъ (раб): Ще ви кажа какво се е случило, когато министъръ Георги Йордановъ е отивалъ съ автомобилъ по агитация. Селяни спиратъ автомобиля му, за да му разправятъ следното. (Чете) „Селата Каменикъ и Полатово формено гладуватъ. Въ село Каменикъ завчера сѣ умрѣли две жени отъ гладъ. Съ корави залъци хлѣбъ, подарявани имъ отъ селянитъ, хранили децата си, а себе си оставили съвсемъ гладни и били намѣрени умрѣли.“

Тоя фактъ биде предаденъ отъ селяни лично на министъръ Георги Йордановъ, който ходи по събрания именно по този край и разправялъ: „Ние ще водимъ борба съ работниците, защото тѣ носятъ анархия и гладъ въ нашата страна“. Кой носи гладъ? Гладъ носи вашето управление, вашата експлоатация надъ работниците и селянитъ!“

Азъ имамъ още много факти — тѣ сѣ стотици, хиляди. (Чете) „Завчера следъ обѣдъ се обеси на дома си Керана Петкова, 34 годишна, отъ с. Джиново, Сливенско. Причини — мизерия и букваленъ гладъ“.

Това сѣ изрѣзки отъ в. „Заря“. По-нататѣкъ. „На Станимашката гара преди месецъ, когато бѣше студено, една безработна жена е плакала да влѣзе въ чакалната, но не я пустили. На сутринта я намиратъ на тротоара умрѣла и до нея новородено дете сѣщо умрѣло“.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не Ви ли е срамъ да говорите това? Въ Москва по улицитѣ умиратъ.

П. Напетовъ (раб): Какво лъжете! Пустнете една делегация да види какво е въ Москва. (Тропане по банкитѣ отъ мнозинството)

В. Коевски (нац. л): Г. председателю! Той обижда министъръ-председателя, азъ предлагамъ да го изключимъ.

А. Капитановъ (з): Каква е тая дързостъ, може ли подобно нѣщо!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: (Къмъ П. Напетовъ) Какво искате Вие?

П. Напетовъ (раб): Въ Сѣветска Русия не гладува никой, а тукъ гладуватъ. Дайте да изнесемъ истината. Пустнете една делегация да види какво е въ Москва. Вие се боите даже търговцитѣ да пустнете да отидатъ. Оградили сте България съ Китайска стена.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата, г. Напетовъ. Мълчете!

В. Коевски (нац. л): (Къмъ П. Напетовъ) Вие сте единъ безсрамникъ! Трѣбва да си оттеглите думитѣ!

П. Напетовъ (раб): Това е истината.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ще мълчите ли или ще искамъ да Ви изхвърлятъ. (Къмъ председателствуващия) Моля, г. председателю, да вземете надлежнитѣ мѣрки.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Предлагамъ изключването на народния представител Петко Напетовъ за непристойното му държане въ Камарата.

П. Напетовъ (раб): (Смѣе се)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Какво се смѣеш! Куражъ ли ще продавашъ! Ще ставате мѣченици съ глупости!

П. Напетовъ (раб): Не сѣ смѣя. Така никой държавникъ не се държи. Въ Сѣветска Русия не гладуватъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Имате думата за лично обяснение.

А. Капитановъ (з): Никакви обяснения.

В. Коевски (нац. л): Безъ обяснения. Навънъ!

П. Напетовъ (раб): Г. министъръ-председателъ непрекъснато отъ тая маса не единъ пѣтъ, а нѣколко пѣти подъ редъ изнася, че въ Сѣветска Русия гладуватъ. А когато ние искаме да се прати една делегация отъ работници, отъ професионалнитѣ организации, отъ безпартийнитѣ, ако щете, и отъ вашитѣ партии, да донесе какво е положението въ Сѣветския съюзъ, вие не позволявате. (Възражения отъ мнозинството и тропане по банкитѣ. Шумъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ да бѣде изключенъ народниятъ представител Петко Напетовъ за три дни за непристойно държане въ Парламента, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

П. Напетовъ (раб): (Възразява нѣщо)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: (Къмъ П. Напетовъ) Господине! Трѣбва да знаете кѣде се намирате, когато казвате на министъръ-председателъ, че лъже.

П. Напетовъ (раб): Да. (Силни протести отъ мнозинството и тропане по банкитѣ. Викове „Вънъ“)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Вие съ тая ехидна усмивка трѣбва действително да сте дѣртъ лъжець, безъ да имате доблестъ за думитѣ, които казвате.

Г. Енчевъ (з): Той е старъ лъжець.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Хайде сега навънъ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля г-да квесторитѣ да приканятъ народния представител Петко Напетовъ да напустне залата. (П. Напетовъ излиза отъ залата)

А. Неновъ (раб): (Възразява нѣщо)

В. Коевски (нац. л): Вие ще бѣдете възпитани хора или иначе всичкитѣ ще бѣдете вънъ. Какъ може това нахалство и тая дързостъ!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г-да! Азъ дължа да кажа, че не лъжа. Нѣма по-голямъ и добъръ приятелъ днесъ на Сѣветска Русия, отколкото е републиканска Турция. Въ последно време много турски журналисти и общественици придружаваха тѣхни превъзходителства Исметъ паша и Ружди бей въ Москва. Прочетете статиитѣ въ турския вестникъ „Милнетъ“ на главния му редакторъ — единъ достовѣренъ свидетелъ. Той казва: „Действително, по московскитѣ улици сръбцаха само дрипави и гладни хора“.

А. Неновъ (раб): Не е вѣрно.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: „Единствената утѣха на тия, които поддържатъ тамъ режима, е, че идущата петилѣтка ще могатъ да си подобрятъ положението“. Вие знаете ли тия работи? Вие знаете само да дрънкате. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): Вземете в. „Миръ“ и вижте какво пише.

П. Стоевъ (раб): Вземете специалното издание на „Берлинеръ тагеблатъ“.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Бюджетопроектътъ, който е огледало на политиката на правителството, говори, че политиката на Народния блокъ по нищо не се различава отъ политиката на Демократическия съговоръ. И синиургитѣ, за които говорите, падатъ, нѣма ги. По-голямата частъ отъ бюджетопроекта е консомативенъ. Отъ 295.000.000 л. — 148.000.000 л. сѣ само за заплати на лични съставъ.

Но да видимъ сръдствата за какво се изразходватъ? Ако разгърнемъ бюджетопроекта и се спремъ на отдѣлнитѣ параграфи, ще видимъ въ сравнение съ сговористко време, че има двойно увеличение на параграфа за търсене на пазари. Това е най-болното мѣсто. Ще търсите пазари! Кѣде ще ги търсите, кѣде сте ги оставили, когато знаемъ, че всички страни сѣ наситени съ продукти. Бившиятъ министъръ г. Григоръ Василевъ иска да изнасяме доматиенъ сокъ въ Америка, проф. Молловъ иска да сѣемъ цвѣтно зеле, трети препорѣчватъ развитието на овощарството, лозарството и всички искатъ трансформация на производството. Е добрѣ, трансформация, но когато тютюнопроизводството е предъ загниване, какъ ще се облекчи положението на тютюнопроизводителитѣ? Г. министърътъ на земледѣлието се надѣва, че събитията на Далечния изтокъ ще ни съдействуватъ, за да можемъ да продадемъ коприната, която ни дава копринената буба, чието хранене той разширява. Разбира се, и това нѣма да го бѣде. Хиляди тонове коприна въ Япония и Америка чакатъ своя пазаръ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Единъ часъ мина.

Л. Станевъ (раб): Кооперацията при днешния капиталистически строй е подведомствена, е прѣко подчинена, е смукало на капиталиститѣ. Чрезъ нея сѣщо се ограбватъ трудящитѣ се селяни. Кооперация въ капиталистическия строй е лъжекооперация.

А. Буковъ (з): То не е коховози, бе, то е кооперация!

Л. Станевъ (раб): Нѣмамъ време да ви цитирамъ вестника на г. Гичевъ, в. „Време“, който пише, че кооперацията е взела най-грандиозни размѣри въ Сѣветския съюзъ. Само тамъ има истинска кооперация (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Свършвайте!

Л. Станевъ (раб): Свършвамъ. — Политиката на правителството на Народния блокъ носи само разорение на трудовото селячество, носи нищета, носи изжителна гладна смъртъ. Не това искатъ селянитъ. (Възражения отъ мнозинството) Трудещитъ се селяни искатъ: (Чете)

„1. Премахване на екзекуциитъ и запоритъ надъ имуществото на трудещитъ се селяни за дългове къмъ частни лица и банки, държава, общини, държавни банки и кооперации, а не отлагането имъ съ нѣколко месеца и то само за частнитъ задължения, както е маневрата на противонародното блокарско правителство. (Възражения отъ мнозинството).

„2. Пълно унищожение на всички дългове на трудещитъ се селяни — 6—8 милиарда лева — което ще снесе отъ охлузения имъ грѣбъ изведнѣжъ, безъ никакво протакане, годишно бреме отъ 2—3 милиарда лева годишни лихви и погашения, а не незначително формално намаляване и фактически увѣковѣчаване на тия дългове съ „реформата“ на Българския земеделски народенъ съюзъ и блокарското правителство.

„3. Безвъзмездна държавна помощъ за най-беднитъ селяни за смѣтка на бюджетитъ на Военното и полицейското министерства.

„4. Пълно освобождение отъ прѣки данѣци — държавни, общински и окръжни — и унищожаване недоборитъ по тѣхъ за беднитъ и дребни селяни и голѣмо намаляние за срѣднитъ селяни и премахване на всички косвени данѣци, съ изключение на тѣзи върху лукса. Това ще намали бремето на тѣзи селяни съ 6—7 милиарда лева годишно, а не премахване само на поземелния данѣкъ, като при това се увеличаватъ косвенитъ данѣци, както е готвениятъ фокусъ на съюзилитъ се противъ народа блокарски партии, за да се увеличи данѣчното бреме на трудещитъ се въ градове и села и за тѣхна смѣтка се направи даръ на селскитъ чорбаджии.

„5. Пълно освобождение на трудещитъ се селяни отъ плащане общинскитъ, държавни, училищни и църковни такси и берии, а не постоянното имъ увеличаване по рецептата на всички досегашни правителства.

„6. Премахване на всички глоби за тѣхъ и на задълженията по наложи глоби, както и премахване замѣняването на глобитъ съ затворъ; долу превръщането на тѣзи глоби въ срѣдство за подтискане на трудещитъ се.

„7. Въвеждане високъ прогресивно-подоходенъ данѣкъ съ бързо растяща прогресия за капиталиститъ и чорбаджитъ, при пълно освобождение на трудещитъ се селяни отъ него, а не оставянето на едритъ капиталисти и чорбаджии свободни отъ данѣци.

„8. Премахване на специалнитъ данѣци и върхнини върху лозарскитъ, тютюно, оризо, цѣвкло, розопродовителнитъ и бубарски трудови стопанства и разнитъ ограничения, които имъ се налагатъ; долу допълнителнитъ данѣци и акцизитъ за трудещитъ се лозари, овощари, оризари и тютюнопродовители, общинскитъ данѣци върху розовия цѣвтъ и пашкулитъ и удръжкитъ по 100 л. на тонъ захарно цвекло.

„9. Премахване на специалния воененъ данѣкъ за трудещитъ се селяни.

„10. Премахване за трудещитъ се селяни на всички натурални данѣци и особено на редовната и временна трудова повинности, на допълнителната общинска трудова повинност, на лѣтната тежба, на особената желѣзнопѣтна повинност, а не срѣднѣвѣковно експлоатиране съ ангария на трудещитъ се, само и само за да не се товарятъ съ данѣци едритъ капиталисти и чорбаджии, както е било досега и както особено сега иска да засили тази експлоатация противонародното правителство на Костурковъ—Гичевъ—Мушановъ.

„11. Заплати не по-долу отъ 1.000 л. месечно и добра храна за трудовацитъ, излизаци отъ срѣдата на трудова селска младежъ, а не нейното безплатно експлоатиране и изглаждане.

„12. Премахване данѣка върху наследствата за трудещитъ се селяни (Ресимо) и въвеждане високъ съ бърза прогресия върху голѣмитъ наследства“.

В. Мариновъ (л): Премахване и на държавата! Да живѣе „Комерциумътъ“ и търговията съ платоветъ!

Л. Станевъ (раб): „13. Пълно освобождение отъ плащане наемъ за общински и училищни, държавни, църковни, манастирски, джамийски, фондови и чорбаджийски земи отъ страна на обработващитъ ги трудещи се селяни, което ще имъ увеличи дохода съ половинъ милиардъ лева, и унищожение на всички дългове по тѣхъ, а не намаляване на тѣзи наеми и увѣковѣчаване на дълговетъ по тѣхъ,

както направиха това Цанковъ, Ляпчевъ, Гичевъ, Мушановъ“.

А. Капитановъ (з): Отъ кой вестникъ е изрѣзано това?

П. Стоевъ (раб): Отъ нашия вестникъ.

А. Капитановъ (з): Кой е този вашъ вестникъ? Защо отъ „Ехо“ се отказате, отъ „Работническо дѣло“ сжщо.

Л. Станевъ (раб): „14. Конфискуване безъ откупъ земитъ на църкви, манастири, разни фондове, едри земеделци, заедно съ наличния имъ инвентаръ и раздаването имъ безплатно на безимотнитъ и малоимотнитъ селяни заедно съ инвентара, а не повтаряне измамата съ първата аграрна „реформа“ — Т. З. С., Т. П. С., съ превръщането на една много малка частъ отъ селската беднота въ фиктивенъ собственикъ и даване за смѣтка на трудещитъ се грамадни дарове на землевладѣлцитъ, както се готви това отъ правителството на чорбаджитъ и едритъ капиталисти. Конфискуването и разпредѣлянето на земята да става отъ селскитъ комитети.

„15. Безплатно ползуване отъ държавнитъ и общински гори за трудещитъ се и отъ тѣхнитъ кооперации по планъ, изработенъ отъ селскитъ комитети“.

Т. Бошнаковъ (з): Премахване яденето нѣма ли?

Л. Станевъ (раб): „16. Премахване ограбването на трудещитъ се селяни, което се извършва чрезъ заплащането на закупенитъ имъ храни съ бонове (премахване позвоелителнитъ при меленето), премахване шкартирането при покупката на тютюнитъ чрезъ подбиване ценитъ на тютюна, гроздето, зеленчука, розовия цѣвтъ, вълната, млѣкото, яйцата, месото, масѣта, маслото, а не покровителстване на това ограбване на трудещитъ се консоматори въ градоветъ и селата, които плащатъ за предметитъ отъ първа необходимостъ двойно, тройно и петорно по-голѣми цени отъ ценитъ, по които продаватъ трудещитъ се селяни;“...

А. Капитановъ (з): Забраняването вноса на ливанто!

Л. Станевъ (раб): „... по този начинъ търговскитъ, промишленъ и банковъ капиталъ успѣ да осмѣществи една свръхпечалба отъ около 3 милиарда лева за смѣтка на трудещитъ се производители и консоматори; евтинъ хлѣбъ“.

А. Капитановъ (з): Евтинъ хлѣбъ, а скѣпо жито! Отричате това, което говорихте единъ часъ.

Л. Станевъ (раб): „17. Намаляване ценитъ на стокитъ за масово употребление, като се премахватъ всички вносни мита, акцизи и други косвени данѣци върху тѣхъ, като напр.: газъ — намаление 6 л., гвоздеи — 9 л., лимонтузу — на 97 л., солъ — 170 л., захаръ — 19 л., басми — 144 л., прежда — 14 л., оризъ — 5 л., синъ камѣкъ — 15—20 л., и други, съ които ще се увеличи реалниятъ доходъ на трудещитъ се селяни съ около 2 милиарда лева, а не събиране на тѣзи 2 милиарда лева, като данѣци за българската капиталистическа държава“ (Възражения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Въ Русия какъ е?

Л. Станевъ (раб): „18. Увеличаване заплатитъ на работитъ и другитъ постоянни и временни селско-стопански и горски работници, 8-часовъ работенъ день,“...

А. Капитановъ (з): „... 8-часовъ работенъ день на село, въ земледѣлието! Не те е срамъ! Презъ лѣтото селянитъ работятъ по 23 часа въ денонощие.“

Л. Станевъ (раб): „... подобрене на трудовитъ условия, храната, жилищата и пр.; удовлетворение на другитъ искания на работническата класа и нейнитъ класови борчески организации въобще и на съюза на селско-стопанскитъ и горски работници въ частност.“

19. Намаляние за трудящитъ се селяни на уема въ небетчийскитъ мелници, тепавици, дараки, маслобойни, вършачки и др.“

А. Буковъ (з): Много изчерпателна програма! Не остана нищо за другитъ!

Л. Станевъ (раб): „20. Премахване на полицейскитъ участъци и замѣняването имъ съ санитарни участъци и болници, а не закриване на последнитъ отъ малкитъ села, въ които ги има, и увеличаване на първитъ.“

21. Намаляване на голѣмитѣ заплати и повишение на малкитѣ — най-малка заплата 2.500 л., а най-голѣма 6.000 л.
22. Безплатно образование на трудовата селска младежъ.

23. Свободно издаване на удостоверения“ . . .

А. Капитановъ (з): За безплатно пътуване на членовете на Комунистическата партия по агитация.

Л. Станевъ (раб): . . . „и други документи отъ общината, бирницитѣ, банкитѣ и др. държавни учреждения на трудящитѣ се селяни,“ . . .

В. Мариновъ (д): Тѣ сж те приели въ Работническата партия, безъ да има нужда отъ толкова тиради!

Л. Станевъ (раб): . . . „безъ да се изисква да сж изплатили данѣцитѣ и задължението си.

24. Премахване на всѣкакви такси за трудящитѣ се селяни при всички случаи.

25. Изборни права и пълно политическо и гражданско равноправие за трудящитѣ се селяни.

26. Пълна държавна издрѣжка на безработнитѣ селяни за смѣтка на особено прогресивно облагане на земжитѣ селяни и едритѣ капиталисти.

27. Безплатна лѣкарска, ветеринарна помощ и безплатно лѣкуване, особено при бременност и раждане. Пълна държавна издрѣжка въ случай на болест, старост, инвалидност, както е въ Съветския съюзъ.

28. Безплатно пътуване на бедно-болнитѣ и безработни селяни по желѣзницитѣ и параходитѣ.

29. Държавна застраховка и бърза помощ на трудящитѣ се селяни, пострадали отъ природни бедствия: градушка, наводнение, епидемии по добитѣка, суша, земетресение, пожаръ и пр.

30. Пълна държавна издрѣжка на пострадалитѣ отъ бѣлия тероръ трудящи се селяни и тѣхнитѣ семейства и обезщетение на пострадалитѣ.

31. Спиране плащането репарациитѣ и всички военни държавни дългове.

32. Търговски и дипломатически връзки съ Съветския съюзъ“.

Г. г. народни представители! Тѣзи искания не сж изсмукани отъ прѣститѣ. Азъ имамъ резолюции на селски събрания, които носятъ подписи на цѣли села. Можете да ги провѣрите. Това сж резолюции взети на селски събрания, ръководени отъ селски комитети; това сж искания, взети на дружбени събрания въ повече отъ 2.400 села.

А. Капитановъ (з): Дружба — тая дума да я забравимъ!

Л. Станевъ (раб): Това сж искания на цѣлия трудящ се народъ. Ако имамъ време, азъ щѣхъ да ви ги прочета поотдѣлно, за да ви се затворятъ устата, за да не казвате, че сж искания, пратени отъ Москва. Не сж искания отъ Москва, а сж искания на българскитѣ трудови селяни.

В. Мариновъ (д): Кажете, има ли подписа на генералъ Мустаковъ — по търговията съ вълнени платове въ Берлинъ?

Л. Станевъ (раб): Трудящитѣ се селяни вече разбиратъ, че тѣ на 21 юний сж измамани. Че тѣ вече се опомнятъ, говори борбата, която става въ самия Земледѣлски съюзъ, негодуванието на селянитѣ, формирането вече на три земледѣлски съюзи, разложението въ земледѣлската парламентарна група.

А. Капитановъ (з): Тебе какво ти влиза това въ работа?

В. Мариновъ (д): Защо плачешъ на чужди гробъ?

Нѣкой отъ мнозинството: Какво общо има това съ бюджетопоекта на Министерството на земледѣлието?

Л. Станевъ (раб): Това е резултатъ на вашата предателска политика. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

А. Капитановъ (з): Ренегатъ! Никжде не можа да си намѣришъ мѣсто. Отиде тамъ (Сочи работницитѣ), но и тѣхъ ще измамишъ.

Л. Станевъ (раб): Капиталиститѣ въ България, чувствувайки, че господството имъ се подрива, отново сж загрижени за своята сѣдба. Тѣ създаватъ вече своята резерва — това е земледѣлскиятъ съюзъ на пладненци, нареченъ Земледѣлски съюзъ „Александъръ Стамболийски“, това е

земледѣлскиятъ съюзъ на Георги Марковъ, които залагатъ своитѣ капани да хванатъ недоволнитѣ селяни, за да бждатъ резервъ на капиталиститѣ.

С. Омарчевски (з): Това по бюджетопоекта на Министерството на земледѣлието ли е?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата, г. Станевъ.

Л. Станевъ (раб): Народътъ, обаче, своитѣ искания ще ги извоюва по пътя на решителната борба подъ знамето на Трудовия блокъ за създаване на работническо-селска власт, която ще строши оковитѣ на капитала, на който вие безрезервно служите. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ. Възражения отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Позволявамъ си една молба къмъ председателството, да се съгласи да продължи времето на оратора съ още 5 минути, за да можемъ да чуемъ, и азъ и вие, следъ всички тия грѣмливи работи, които чуваме, нѣкои конкретни препорѣки. Следъ като ораторътъ ни обвини, че водимъ политика, която оставя да бжде ограбванъ земледѣлскиятъ производител отъ шепи капиталисти въ тая страна, когато на всички е известно, че държавата закупува производството на цена по-висока отъ цената на чуждия пазаръ, както е съ житото, че държавата е гарантирала една цена на пашкулитѣ по-висока отъ тая, която иматъ на чуждия пазаръ, и отъ тамъ е реализирала една загуба, че държавата се намѣси сѣщо така чрезъ Земледѣлската банка и кооперациитѣ въ търговията на розово масло, азъ бихъ молилъ, при сегашното състояние на нѣщата у насъ, при това международно положение, при тая свѣтовна криза, която се изтъкна отъ тѣхъ и не се отрича отъ насъ, да ни се посочатъ отъ представителя на работническата група конкретни мѣрки за пласмента на нашитѣ тютюни, за пласмента на нашето розово масло, за пласмента на скотовѣднитѣ продукти на нашето население и т. н. Азъ се надѣвамъ, че може би ще чуемъ една разумна рецепта, една полезна мѣрка. И понеже не сме врагове на доброто на българския народъ ние, независимо отъ това, отъ кого ни се препорѣчватъ тия рецепти и тия полезни мѣрки, ще ги използваме за облекчаване положението на тоя народъ, за когото толкова много плачемъ всички. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Л. Станевъ (раб): Съгласенъ съмъ да отговоря.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се даде думата на народния представителъ Лазаръ Станевъ за половинъ часъ, за да посочи конкретна рецепта за лѣкуване положението на българския селянинъ, моля, да вдигне рѣка. Болшинство, Събранието приема. (Оживление всрѣдъ мнозинството)

Г. Стояновъ (з): Хайде сега, Лазаре, да ти видимъ рецептата!

Л. Станевъ (раб): Само че да не ми отнемете думата!

Отъ мнозинството: Нѣма, нѣма, само че умната!

Министъръ Д. Гичевъ: За да нѣма извѣртане, да почне да изрежда какво препорѣчва за тютюнитѣ, за вината, за розовото масло, за пашкулитѣ, за яйцата и за скотовѣднитѣ продукти.

П. Стоевъ (раб): Ясно, само търпение да имате.

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Разковничето за намиране изхода отъ това бедствено положение, отъ тая задънена улица, въ която е поставено селското стопанство въ всички капиталистически държави...

Отъ земледѣлцитѣ: Това го разбрахме.

Л. Станевъ (раб): Всички оратори констатираха това. Вие чухте тукъ разни пожелания и препорѣки.

Отъ мнозинството: Остави тая работа!

А. Буковъ (з): Ще разправяшъ за насъ, за България. Нѣма да разправяшъ за свѣта. Така ти е поставенъ въпросътъ.

Л. Станевъ (раб): И професоръ Янаки Молловъ ви каза отъ трибуната, че ние не сме откъснати отъ свѣта, че ние сме халка отъ общия капиталистически свѣтъ.

Г. Стояновъ (з): Каза го вече. Казвай сега какво трѣбва да направимъ.

Л. Станевъ (раб): Вие не можете да намѣрите изходъ отъ тая криза.

Г. Енчевъ (з): Ти кажи кѣде да го намѣримъ.

Л. Станевъ (раб): Това личи отъ препорѣжитъ, които се даватъ отъ вашитъ оратори. (Глъчка всрѣдъ мнозинството)

Министъръ Д. Гичевъ: Дай препорѣжки.

Л. Станевъ (раб): Изходътъ, който сочите вие, които служите на капиталиститъ, азъ ви го казвахъ. Той бѣ посоченъ на конференцията въ Римъ. Тоя вашъ изходъ е известенъ, . . .

А. Капитановъ (з): Вашиятъ изходъ желяемъ да чуемъ.

Л. Станевъ (раб): . . . да се намали посѣвната площъ, да се убие една крава на десетъ крави и всѣки производителъ да яде повече млѣко презъ известно време на деня и да яде опредѣлено количество масло!

И. Василевъ (з): Влѣзна ли въ капана!

Л. Станевъ (раб): Ние виждаме, че въ тая борба на всички капиталистически държави за намиране изхода отъ кризата тѣ го намиратъ въ стоварянето тежеститъ отъ кризата върху работницитъ и селянитъ. Тоя изходъ ни сочи и министъръ Гичевъ, който представлява Земледѣлския съюзъ.

А. Капитановъ (з): Дайте му рецепти!

Л. Станевъ (раб): Само залъгвахте селянитъ.

А. Буковъ (з): На въпроса!

Л. Станевъ (раб): Макаръ той да изхожда отъ Земледѣлския съюзъ, макаръ той да претендира да защитава интереситъ на селянитъ, той не може да намѣри изхода за тѣхъ, защото и той служи на тая политика, която провеждатъ капиталиститъ. (Оживление всрѣдъ мнозинството)

А. Буковъ (з): Кажи сега ти рецептата!

Л. Станевъ (раб): Ето кѣде сѣ коренитъ, причинитъ на тая криза. Причинитъ се криятъ въ капитализма.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Министъръ Д. Гичевъ: Недейте му прѣчи, нека се изкаже.

Л. Станевъ (раб): Причината на тая криза е капитализмътъ. Трѣбва да се изкоренятъ коренитъ на капитализма, трѣбва да се счупятъ рамкитъ на капиталистическото общество и да се изгради обществото на работницитъ и селянитъ. (Рѣжоплъскания отъ работницитъ и възражения отъ мнозинството) Ето изходътъ отъ кризата. Това ще ви покаже сѣ Съветския съюзъ, . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

Л. Станевъ (раб): . . . кѣдето сѣ намѣрили изходъ отъ кризата.

Министъръ Д. Гичевъ: Единъ моментъ. Азъ бихъ молилъ да ми кажете, твърдите ли сѣ ума си, че България голкова, колкото я знаемъ, такава, каквато я виждаме, е въ състояние да счупи рамкитъ на капиталистическия свѣтъ и че дотогава, докогато се болшевизира Европа и Америка, ние трѣбва да стоимъ сѣ скръстени рѣце и да измратъ и тютюнопроизводители, и розопроизводители — да измратъ всички? (Рѣжоплъскания отъ мнозинството)

И второ, азъ Ви моля, наредъ сѣ прочитането на червената книга, която сочите, да прочетете отъ този вестникъ

това, което съмъ подчерталъ сѣ червенъ моливъ. (Подава му вестникъ)

Л. Станевъ (раб): Г. г. народни представители! Г. министърътъ на земледѣлието разправя въ своитъ речи по селата: „Добре, работническо-селско правителство, но ние не можемъ да обявимъ република на работницитъ и селянитъ, когато сме заобиколени сѣ неприятели“. Та вие сте известни, че вече вулканътъ на недоволство започва да изригва въ Гърция (Смѣхъ въ мнозинството); вие сте свидетели, че въ Югославия започва да се разклаща диктатурата; вие знаете, че въ Ромъния, за да събиратъ данъцитъ, трѣбва да прашатъ полиция.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Станевъ! Вамъ се вотира половинъ часъ сѣ специално назначение да дадете отговоръ на известни въпроси. Вие злоупотрѣбавате.

А. Неновъ (раб): Той не е предъ следователъ. Дайте му възможность да говори. (Тропане отъ земледѣлицитъ)

Л. Станевъ (раб): И заради туй ние сочимъ като образецъ за разрешението на кризата Съветския съюзъ. Ето ви даннитъ по строителството, по гигантското развитие на стопанството, . . .

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Л. Станевъ (раб): . . . по увеличението на продукцията въ Съветския съюзъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Станевъ! Нѣмате думата. Отнемамъ Ви думата.

Л. Станевъ (раб): Г. министърътъ на земледѣлието искаше да подцени това, което ние говоримъ, но на лѣжката краката сѣ кѣси. Вие никога нѣма да излъжете. (Рѣжоплъскания отъ работницитъ)

Отъ мнозинството: Позоръ!

А. Капитановъ (з): Влѣзе ли въ клопката?

П. Стоевъ (раб): Той каза: изходътъ е работническо-селската властъ.

А. Капитановъ (з): Сѣ двата крака се хвана въ клопката.

Л. Станевъ (раб): Г. министре! Защо не ми дадохте възможность да се изкажа? Азъ искахъ да ви посоча цифри и данни.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Считаю се задълженъ да се извиня предъ васъ за едно заблуждение, на което станахъ жертва, допускайки, че въ единъ случай поне може да има добросъвестность у единъ представителъ на Работническата партия, за да отговори прямо и конкретно на поставени въпроси. Защото всички тѣзи клиширани думи „капиталистически“, „капитализъмъ“ и пр. много пѣти сме ги чували.

П. Стоевъ (раб): Това е диверсия.

Министъръ Д. Гичевъ: Всички тѣзи фотографии и албуми за показна агитация, които могатъ да се посочватъ, за менъ не представляватъ никакъвъ аргументъ. Ще имамъ възможность да ви прочета това, което г. Станевъ отказа да прочете и което датира не отъ вѣкове и години, а отъ 27 май н. г., отъ преди една седмица: „Известия централнаго изпълнителнаго комитета Союза Советскихъ Социалистическихъ Републикъ“. Това е една таблица за засѣтата площъ въ Русия, отъ която ще видите въ какъвъ процентъ се реализиратъ засѣванията, какъвъ е животътъ както на селянитъ, така и на работницитъ въ руската социалистическа република. Ще видите, че въ всѣки брой се срѣщатъ заглавия: „Плохая организация труда“, причини за разстройството, причини за намаляване на производството, причина за мизерията.

Азъ дължа още отъ сега да предупрежда, че не съмъ отъ тия, които ще отрекатъ усилията на руския народъ да използва грамадитъ богатства, които крие въ себе си руската земя.

П. Стоевъ (раб): И успѣхигѣ.

Министъръ Д. Гичевъ: Не може да се сравнява България съ Русия. Ние тукъ не можемъ да създадемъ тая гигантска индустрия, която има тамъ, защото нѣмаме тия сурови материали, които иматъ тамъ. И все пакъ следъ 15 години ние виждаме, че морето не е до колѣне и че много по-лесно е тукъ да се произнесе една клиширана речъ, отколкото въ живота да изпълнишъ и да проведешъ единъ планъ, една стопанска политика и да добиешъ резултати.

Затова утре азъ ще се опитамъ да поставя на везнитѣ, на преценка това, което ние се мѣчимъ тукъ да правимъ, безъ да претендирамъ, че съ нашитѣ усилия сме достигнали резултати, които напълно сж смекчили или премахнали кризата, напълно сж премахнали всички причини за недоволствата. Да видимъ посоката, въ която се движи нашата политика, дали тя е въ услуга на народното стопанство, дали тя цели да подпомогне икономически слабитѣ или, обратното, е политика противна и вредна на тѣхнитѣ интереси. Ще видимъ резултатитѣ и на другата политика и тогава ще се явимъ заедно съ тѣхъ предъ българския народъ. Защото ако има една сжществена разлика между тукъ и тамъ, тя е, че тѣ могатъ да излѣзатъ тукъ и да педиратъ своята кауза, ...

П. Стоевъ (раб): Само тукъ, но долу не позволявате.

Министъръ Д. Гичевъ: ... а тамъ не само никой, който не е болшевикъ, не може да излѣзе, защото бива разстрелванъ като контра-революционеръ, но нѣма свобода и за болшевикитѣ, ако мислятъ по-другояче отъ господаритѣ на Кремль.

Л. Станевъ (раб): Тамъ има такава свобода, каквато нѣма никѣде.

Министъръ Д. Гичевъ: Жертва на тая свобода ли е Кръстю Раковски? Жертва на тая свобода ли е Троцки, ...

Л. Станевъ (раб): Тѣ сж двама.

Министъръ Д. Гичевъ: ... жертва на тая свобода ли сж всичкитѣ тия хора, които сж играли една отъ най-виднитѣ роли въ първитѣ дни при провеждането на новия строй?

И. Василевъ (з): Чичеринъ кѣде е?

Нѣкой отъ работницитѣ: Тѣ сж двама, а вие само на 1 май убихте двама.

Министъръ Д. Гичевъ: И тогава, когато вие отричате сами свободата, когато възвестявате, че ще разкжсате веригитѣ ...

А Бояджиевъ (раб): Вие защо не пускате бившитѣ министри да се върнатъ въ България?

Министъръ Д. Гичевъ: ... не чрезъ избори, но чрезъ революция, когато виждате 150.000 души въ тая страна срещу 1.150.000, позволете на тѣзи милиони и сто и петдесетъ хиляди души да не бждатъ наивни и да нѣматъ жълто, за да стоятъ съ скръстени рѣще. Да бждемъ на-чисто: срещу вашитѣ опити съ насилие да измѣните на-стоящия строй вие ще срещнете не само организираната сила на българската държава, но и силата и съпротивата на организирания български народъ. (Продължителни рж-коплѣскания отъ мнозинството)

П. Стоевъ (раб): Много ви опари речта на нашия другаръ Станевъ, затуй сега правите диверсии, но не помагатъ.

Г. Енчевъ (з): Много! Особено ти!

И. п. Рачевъ (з): Най-голѣмиятъ калпазанинъ въ Земле-дѣлския съюзъ ще ви стане водачъ. Такива ви сж били водачи.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Заседанието ще се вдигне за утре съ следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

1. За бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година — бюджетопроектитѣ на министерствата: на земледѣ-лието и държавнитѣ имоти — продължение разискванията; на вътрешнитѣ работи — администрация и полиция и Главна дирекция на народното здраве; на народното просвѣще-ние; на финанситѣ; на общественитѣ сгради и пр. — Главна дирекция на общественитѣ сгради и Главна ди-рекция на трудовата повинност; на желѣзницитѣ и пр. — Главна дирекция на пошитѣ; на търговията, промишле-ността и труда; Дирекция на държавнитѣ дългове; Вър-ховно правителство).

2. За измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини.

3. Второ четене предложението за измѣнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на обикнове-ното Народно събрание.

4. Одобрение предложението за одобрение на подпи-саната въ Женева на 21 май 1931 г. конвенция за създа-ване на едно Международно дружество за ипотекаренъ земледѣлски кредитъ.

Първо четене законопроектитѣ:

5. За измѣнение и допълнение на закона за облекчение работата на Върховния касационенъ съдъ.

6. За отстъпване даромъ на Ортакойската градска община държавна сграда и пр.

Доклади:

7. На прошектарната комисиия.

8. На комисиията по провѣрка на изборитѣ.

Моля г. г. народнитѣ представители, които приематъ прочетения дневенъ редъ за утрешното заседание, да вдиг-натъ ржжа. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 15 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: А. КАНТАРДЖИЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ